ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 15.11.2012
COM(2012) 663 final

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Για την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ενέργειας

{SWD(2012) 367 final}
{SWD(2012) 368 final}

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Για την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ενέργειας

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάζεται εσωτερική αγορά ενέργειας ανταγωνιστική, ενοποιημένη και με υψηλή ρευστότητα, η οποία να παρέχει στερεά βάση για να διοχετεύεται η ηλεκτρική ενέργεια και το φυσικό αέριο εκεί όπου χρειάζεται. Για την αντιμετώπιση από την Ευρώπη των προβλημάτων της ενέργειας και της αλλαγής του κλίματος και για την διασφάλιση οικονομικά προσιτού και ασφαλούς ενεργειακού εφοδιασμού των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων, η ΕΕ πρέπει να μεριμνήσει για την αποτελεσματική και ευέλικτη λειτουργία της εσωτερικής ευρωπαϊκής αγοράς ενέργειας. Παρά τη σημαντική πρόοδο τα τελευταία χρόνια όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας της ενεργειακής αγοράς, πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για την ενοποίηση των αγορών, τη βελτίωση του ανταγωνισμού και την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων. Όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή στον «Ενεργειακό χάρτη πορείας για το 2050»[1], η πλήρης ενοποίηση των ευρωπαϊκών ενεργειακών δικτύων και συστημάτων και το περαιτέρω άνοιγμα των ενεργειακών αγορών είναι ουσιαστικές προϋποθέσεις για τη διασφάλιση της μετάβασης σε οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών και για τη διατήρηση της ασφάλειας εφοδιασμού με το ελάχιστο δυνατό κόστος.

Εάν δεν επιτύχουμε να επιτελέσουμε τις μεγάλες αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο η λειτουργεί η αγορά ενέργειας, θα βρεθούμε αντιμέτωποι με λιγότερο αξιόπιστο και δαπανηρότερο ευρωπαϊκό σύστημα, μείωση της ανταγωνιστικότητας και του πλούτου της ΕΕ και επιβράδυνση της πορείας απεξάρτησης από τις ανθρακούχες πηγές. Για την αναστροφή αυτών των εξελίξεων απαιτούνται επειγόντως επενδύσεις σε υποδομές παραγωγής, μεταφοράς και διανομής, καθώς και αποθήκευσης. Πρέπει να εκσυγχρονιστούν τα υπάρχοντα ενεργειακά συστήματα, με κόστος που εκτιμάται σε ένα τρισεκατομμύριο ευρώ[2]. Πρέπει επίσης να ενθαρρύνουμε τη λήψη περισσότερων μέτρων ενεργειακής απόδοσης, να προωθήσουμε τον θεμιτό ανταγωνισμό και να δώσουμε στους καταναλωτές τη δυνατότητα να αναλάβουν δυναμικό ρόλο και να ασκούν πλήρως τα δικαιώματά τους και τις δυνατότητες επιλογής.

Ως εκ τούτου, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της Ευρώπης καθόρισαν το 2014 ως απαρέγκλιτη προθεσμία για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας. Η εσωτερική αγορά ενέργειας δεν αποτελεί αυτοσκοπό. Πρόκειται για βασικό μέσο επίτευξης των κυριότερων προσδοκιών των πολιτών της ΕΕ: οικονομική μεγέθυνση, θέσεις απασχόλησης, διασφάλιση της κάλυψης των βασικών αναγκών τους με προσιτές και ανταγωνιστικές τιμές, αειφόρος χρήση των περιορισμένων πόρων.

---

1 COM (2011) 885.

2 COM (2011) 658 τελικό.

Μέχρι το 2014 πρέπει να εφαρμοστεί πλήρως η υφιστάμενη νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένης της θέσπισης των βασικών τεχνικών κανόνων σε επίπεδο ΕΕ και της παροχής στις ρυθμιστικές αρχές των απαραίτητων εργαλείων και πόρων για την επιβολή της νομοθεσίας. Πρέπει να συγκροτηθούν και να λειτουργούν σε ολόκληρη την ΕΕ διασυνοριακές αγορές αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας και να προχωρήσει ικανοποιητικά η υλοποίηση των σχεδίων ολοκλήρωσης και εκσυγχρονισμού των δικτύων και δημιουργίας έξυπνων δικτύων. Μόνο όταν επιτευχθούν αυτά θα έχουν πλέον τη δυνατότητα οι καταναλωτές να αρχίσουν να δρέπουν όλα τα οφέλη της εσωτερικής αγοράς ενέργειας.

Με τον σημερινό ρυθμό η ΕΕ δεν μπορεί να τηρήσει την εν λόγω προθεσμία. Τα κράτη μέλη, όχι μόνο αργοπορούν στην προσαρμογή των εθνικών νομοθεσιών και στη δημιουργία πλήρως ανταγωνιστικών αγορών με συμμετοχή των καταναλωτών, αλλά πρέπει και να εγκαταλείψουν και να αντισταθούν στις επικλήσεις για εσωστρεφείς ή εθνοκεντρικές πολιτικές. Οι τάσεις αυτές εμποδίζουν την εσωτερική αγορά να λειτουργεί αποτελεσματικά. Ενδέχεται μάλιστα να διακυβεύσουν την πρόοδο που έχει επιτευχθεί όσον αφορά την πορεία για την εσωτερική αγορά ενέργειας. Ωστόσο, ενέχει σαφώς προστιθέμενη αξία η συστράτευση των πολιτικών των κρατών μελών στον τομέα της ενέργειας και η συγκρότηση αποδοτικών και ασφαλών ενεργειακών υπερεθνικών συστημάτων που ξεπερνούν τα εθνικά σύνορα.

Η παρούσα ανακοίνωση επανέρχεται στα οφέλη των ενοποιημένων ευρωπαϊκών αγορών ενέργειας και καθορίζει τους τρόπους που θα εξασφαλίσουν ότι η αγορά θα αξιοποιήσει το δυναμικό της το συντομότερο δυνατόν και θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τις προσδοκίες των πολιτών και των επιχειρήσεων της ΕΕ. Λόγω της σημασίας της παρούσας πρωτοβουλίας για την εμβάθυνση της ενιαίας αγοράς, έχει αναγνωριστεί ως μία από τις 12 δράσεις προτεραιότητας στο πλαίσιο της ανακοίνωσης με τίτλο «Ενιαία αγορά - Πράξη ΙΙ Μαζί για μια νέα ανάπτυξη»[3].

2. ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΩΝ ΑΝΟΙΚΤΩΝ, ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΕΛΙΚΤΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Πρέπει να είναι πεπεισμένες οι εθνικές κυβερνήσεις, οι επιχειρήσεις και οι ιδιώτες ότι η εσωτερική αγορά παρέχει τα μεγαλύτερα δυνατά πλεονεκτήματα. Αυτό δεν συμβαίνει επί του παρόντος. Εξακολουθεί να είναι υψηλός ο βαθμός συγκέντρωσης της αγοράς στον τομέα της παραγωγής. Σε οκτώ κράτη μέλη, περισσότερο από το 80% της ηλεκτροπαραγωγής εξακολουθεί να ελέγχει ο ιστορικά κατεστημένος, πρώην μονοπωλιακός, φορέας. Όταν λειτουργεί εύρυθμα η αγορά ενέργειας και στην ιδανική περίπτωση αντιμετωπίζεται το κόστος των εξωτερικών παραγόντων, οι επενδύσεις στην παραγωγή πρέπει να έχουν ως γνώμονα τις εκτιμήσεις της αγοράς και όχι τις επιδοτήσεις. Επικρατεί εν γένει η αντίληψη ότι οι αγορές ενέργειας δεν είναι διαφανείς ή επαρκώς ανοικτές για τους νεοεισερχόμενους σε αυτές, ούτε για τους παρόχους υπηρεσιών από την πλευρά της ζήτησης. Δεν πραγματοποιούνται – ή τουλάχιστον δεν είναι επαρκείς – οικονομικώς ορθολογικές επενδύσεις στην ενεργειακή απόδοση. Ο βαθμός ικανοποίησης των καταναλωτών είναι χαμηλός, ακόμη και στα κράτη μέλη στα οποία υπάρχουν ήδη αρκετά ανταγωνιστικές αγορές ενέργειας.

Ωστόσο, η εσωτερική αγορά έχει ήδη αποφέρει αναμφισβήτητα πλεονεκτήματα και τα πιθανά κέρδη δεν ήταν ποτέ ελκυστικότερα.

[3] COM (2012) 573 τελικό.

2.1. Έχουν ήδη επιτευχθεί πολλά

Περισσότερες επιλογές και μεγαλύτερη ευελιξία για τους καταναλωτές

Τουλάχιστον 14 ευρωπαϊκές εταιρείες ηλεκτρισμού ή/και φυσικού αερίου δραστηριοποιούνται σήμερα σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη και περισσότεροι από τρεις κύριοι προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας υπάρχουν πλέον σε είκοσι κράτη μέλη[4]. Ακόμη και τα νοικοκυριά και οι μικρές επιχειρήσεις έχουν πλέον τη δυνατότητα να επιλέξουν μεταξύ περισσότερων προμηθευτών στα δύο τρίτα των κρατών μελών.

Εργαλεία σύγκρισης τιμών βοηθούν τους καταναλωτές να εντοπίζουν καλύτερες προσφορές. Η επίγνωση του οφέλους που αποφέρει η αλλαγή προμηθευτή οδήγησε σε υψηλά ποσοστά αλλαγής προμηθευτή σε ορισμένα κράτη μέλη, π.χ. στη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιρλανδία, το Βέλγιο ή την Τσεχική Δημοκρατία[5].

Ανταγωνιστικότερη τιμολόγηση

Το άνοιγμα της αγοράς, η αύξηση του διασυνοριακού εμπορίου και της ενοποίησης της αγοράς[6] και ο εντονότερος ανταγωνισμός, που ενισχύονται από τη νομοθεσία της ΕΕ και την αυστηρή επιβολή των κανόνων περί ανταγωνισμού και κρατικών ενισχύσεων, διατηρούν τις τιμές ενέργειας σε χαμηλά επίπεδα, συμβάλλουν στη διατήρηση των θέσεων απασχόλησης στον τομέα της μεταποίησης στην ΕΕ και ωφελούν όλους τους καταναλωτές[7].

Ωστόσο, ο λογαριασμός ενέργειας που πληρώνουν οι καταναλωτές δεν περιλαμβάνει μόνον τη συνιστώσα της ενέργειας, γεγονός που καθιστά λιγότερο ορατή την επίδραση των τιμών ενέργειας. Τα τέλη για τα δίκτυα μεταφοράς και διανομής, καθώς και οι φόροι και εισφορές[8],

---

4 Βλ. επίσης πίνακα 12 του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής με τίτλο „Energy Markets in the European Union in 2011“ (Ενεργειακές αγορές στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2011), που αναφέρεται ως «SWD 1».

5 Consumer Markets Scoreboards (Πίνακας αποτελεσμάτων για τους καταναλωτές), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ SANCO, http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/editions/cms7_en.htm, The functioning of retail electricity markets for consumers in the European Union (Η λειτουργία των λιανικών αγορών ηλεκτρικής ενέργειας για τους καταναλωτές στην Ευρωπαϊκή Ένωση), μελέτη για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ΓΔ SANCO, το 2010 ("Study on retail electricity markets"). http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/market_studies/docs/retail_electricity_full_study_en.pdf.

6 Βλ. SWD 1, σ. 47.

7 Ενώ οι τιμές των πρωτογενών ενεργειακών προϊόντων αυξήθηκαν ετησίως κατά 14% για το αργό πετρέλαιο, σχεδόν 10% για το αέριο και 8% για τον άνθρακα τα τελευταία έτη, οι τιμές χονδρικής της ηλεκτρικής ενέργειας στην ΕΕ αυξήθηκαν κατά πολύ λιγότερο, συγκεκριμένα κατά 3,4%. Βλ. SWD 1, σχήμα 29.

8 Τα μεγέθη αυτά χρησιμοποιούνται, μεταξύ άλλων, για να αποτυπώνεται το περιβαλλοντικό εξωτερικό κόστος της χρήσης ενέργειας, όπως συνιστά η Επιτροπή στην ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης για το 2011 και το 2012 (COM (2011) 11 τελικό, COM (2011) 815 τελικό), καθώς και στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (EUCO 10/1/11 REV 1), με σκοπό τη μετακύλιση της φορολογίας από την εργασία στην κατανάλωση και τη ρύπανση του περιβάλλοντος, μεταξύ άλλων, λαμβανομένων δεόντως υπόψη της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας της ΕΕ και των τιμών καταναλωτή. Ωστόσο, είναι επίσης δυνατό να χρησιμοποιηθούν για την αύξηση των εσόδων.

καταλαμβάνουν σημαντικό μέρος του συνολικού λογαριασμού. Τα εν λόγω τέλη, φόροι και εισφορές δεν ισοκατανέμονται πάντοτε σε όλες τις ομάδες πελατών, επιβαρύνουν ιδίως τους λογαριασμούς των οικιακών καταναλωτών. Όλες αυτές οι συνιστώσες καθορίζονται σε επίπεδο κρατών μελών και είναι θέμα εθνικής πολιτικής[9]. Σε ορισμένα κράτη μέλη οι φόροι και οι εισφορές αποτελούν το 50% περίπου του τελικού λογαριασμού ενέργειας[10]. Στην ΕΕ-15, οι φόροι στον τελικό λογαριασμό για τους οικιακούς πελάτες αυξήθηκε κατά μέσο όρο από 22% το 1998 σε 28% το 2010[11].

Αγορές χονδρικής με μεγαλύτερη ρευστότητα και διαφάνεια

Η ρευστότητα και η διαφάνεια στις αγορές εμπορίας ηλεκτρικής ενέργειας έχουν βελτιωθεί σταδιακά ως αποτέλεσμα της «σύζευξης των αγορών» μεταξύ των κρατών μελών[12]. Η σύζευξη των αγορών εξαπλώθηκε σταθερά από το βορειοδυτικό τμήμα της ΕΕ σε άλλες περιοχές. Είναι πλέον «συζευγμένα» 17 κράτη μέλη. Επιπλέον, θετική συμβολή στην διαμόρφωση της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας απετέλεσε η συγκρότηση, το 2007, ενιαίας αγοράς που καλύπτει ολόκληρη τη νήσο της Ιρλανδίας. Οι εξελίξεις αυτές απέφεραν αύξηση του διασυνοριακού εμπορίου και μεγαλύτερη σύγκλιση των τιμών[13]. Εξάλλου, τη διαφάνεια ενισχύει ο κανονισμός για την ακεραιότητα και τη διαφάνεια στη χονδρική αγορά ενέργειας (REMIT) που εκδόθηκε το 2011[14].

Οι ολοένα και περισσότερες συναλλαγές μεταξύ εταιρειών φυσικού αερίου απέφεραν τον εντυπωσιακό δεκαπλασιασμό των πλατφορμών διαπραγμάτευσης φυσικού αερίου («κόμβοι φυσικού αερίου») μεταξύ 2003-2011. Οι αγορές της ΕΕ με υψηλής ρευστότητας κόμβους φυσικού αερίου ήταν σε θέση να επωφεληθούν περισσότερο από την έκθεσή τους στον ανταγωνισμό εντός του κλάδου φυσικού αερίου (gas-to-gas), καθώς οι αγορές ΥΦΑ σε διεθνή κλίμακα επηρεάζονται από γεγονότα που συμβαίνουν εκτός ΕΕ, όπως, για παράδειγμα, η αποκαλούμενη «επανάσταση του σχιστολιθικού φυσικού αερίου» στις ΗΠΑ. Είναι εντυπωσιακή η έντονη αντίθεση μεταξύ των επωφελών συνεπειών που είχε αυτή η εξέλιξη επί των τιμών χονδρικής πώλησης φυσικού αερίου στις αγορές της ΕΕ με υψηλή ρευστότητα και ανταγωνισμό, σε σύγκριση με αγορές με λιγότερη ρευστότητα και ανταγωνισμό[15].

Μεγαλύτερη ασφάλεια εφοδιασμού

Η αυξημένη ρευστότητα των χονδρικών αγορών έχει επίσης ενισχύσει την ασφάλεια εφοδιασμού της ΕΕ. Ο αριθμός των χωρών που προμηθεύουν την Ευρώπη με σημαντικές

---

9 Για λεπτομέρειες σχετικά με τις συνιστώσες αυτές στα κράτη μέλη, βλ. SWD 1, μέρος 3.

10 Βλ. SWD 1, μέρος 2, σχήμα 33.

11 Βλ. μελέτη με τίτλο 'Price developments on the EU retail markets for electricity and gas 1998 – 2011' (Εξέλιξη των τιμών στις αγορές λιανικής πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου της ΕΕ 1998 – 2011), σ. 2 http://ec.europa.eu/energy/observatory/electricity/doc/analysis_retail.pdf. Ωστόσο, είναι φθίνουσα η πορεία του μέσου μεριδίου της περιβαλλοντικής φορολογίας στα συνολικά φορολογικά έσοδα στην ΕΕ. Taxation trends in the European Union (Εξέλιξη της φορολογίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση) Ευρωπαϊκή Ένωση 2011, στη δικτυακή σελίδα: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-DU-11-001/EN/KS-DU-11-001-EN.PDF.

12 Η σύζευξη των αγορών βελτιστοποιεί τη δυναμικότητα διασύνδεσης και εξασφαλίζει ότι τη ροή ηλεκτρικής ενέργειας από περιοχές χαμηλής τιμής σε περιοχές υψηλής τιμής, με την αυτόματη σύνδεση αγοραστών και πωλητών εκατέρωθεν των συνόρων.

13 Η Επιτροπή επαγρυπνεί ώστε να εξασφαλίζεται ότι τα χρηματιστήρια ηλεκτρικής ενέργειας, παράλληλα με την απαραίτητη συνεργασία για σχέδια σύζευξης των αγορών, δεν επιδίδονται σε αντιανταγωνιστικές πρακτικές.

14 ΕΕ L 326 της 8.12.2011, σ. 1.

15 Βλ. χάρτη 1, σελίδα 31 του SWD 1.

ποσότητες φυσικού αερίου έχει αυξηθεί από 14 το 2000 σε 23 το 2010. Οι επιπτώσεις στην ασφάλεια εφοδιασμού κατέστησαν προφανείς στις αρχές Φεβρουαρίου 2012, όταν η άκρως υψηλή ζήτηση για φυσικό αέριο και ηλεκτρική ενέργεια κατά τη διάρκεια του εξαιρετικά ψυχρών καιρικών συνθηκών συνέπεσε με μειωμένες εισαγωγές φυσικού αερίου. Τα βραχυπρόθεσμα μηνύματα σχετικά με τις τιμές για τους διαφόρους κόμβους φυσικού αερίου και τα χρηματιστήρια ηλεκτρικής ενέργειας στο δυτικό μέρος της ΕΕ προσήλκυσαν το φυσικό αέριο εκεί όπου χρειαζόταν περισσότερο και διασφάλισαν ότι διοχετεύθηκε στο δίκτυο όλη η διαθέσιμη δυναμικότητα ηλεκτροπαραγωγής, ενώ παράλληλα δια τηρήθηκε ακέραια η κάλυψη του ενεργειακού εφοδιασμού των τελικών καταναλωτών.

Περισσότερος συντονισμός και διαφάνεια στις σχέσεις με τρίτες χώρες

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη αναγνώρισαν την ανάγκη να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για τον συντονισμό των εξωτερικών σχέσεων στον τομέα της ενέργειας[16], ιδίως με χώρες παραγωγής, διαμετακόμισης και κατανάλωσης[17]. Το γεγονός αυτό προσδίδει στην ΕΕ μεγαλύτερη βαρύτητα στον τομέα των σχέσεων εμπορικών συναλλαγών ενέργειας.

Με πρωτοβουλία της ΕΕ, τα οφέλη από την εφαρμογή των κανόνων της εσωτερικής αγοράς ενέργειας της ΕΕ έχουν επεκταθεί σε χώρες των Δυτικών Βαλκανίων και γειτονικές χώρες, ιδίως από τη συμφωνία για την ίδρυση της Ενεργειακής Κοινότητας[18]. Η Ενεργειακή Κοινότητα μπορεί και πρέπει να επεκταθεί περαιτέρω για τη δημιουργία μιας συνεχώς μεγεθυνόμενης αγοράς ενέργειας πέραν των συνόρων της ΕΕ. Το εμπόριο ενέργειας σε εύρυθμα λειτουργούσες αγορές προσφέρει πραγματικά οφέλη στην ΕΕ, στην Ενεργειακή Κοινότητα και σε άλλες γειτονικές χώρες. Οι συναλλαγές δημιουργούν αξία τόσο στις χώρες εισαγωγής όσο και στις χώρες εξαγωγής και καθιστούν δυνατή την συμπληρωματική χρήση των φυσικών πόρων σε διαφορετικές περιοχές. Η ΕΕ βοηθά και στηρίζει την Ενεργειακή Κοινότητα σε χώρες που αντιμετωπίζουν προβλήματα στην εφαρμογή των κανόνων για την εσωτερική αγορά ενέργειας.

Επίσης, σημαντικές βελτιώσεις έχουν επιτευχθεί στον καθορισμό κοινών βέλτιστων ρυθμιστικών πρακτικών και τεχνικών προτύπων, βασιζόμενων στις θεμελιώδεις αρχές της εσωτερικής αγοράς ενέργειας, με τις χώρες της Νότιας Μεσογείου, ως προετοιμασία του εδάφους για την απορρόφηση από την εσωτερική αγορά ενέργειας σημαντικών ροών ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και για κοινά έργα υποδομής ενταγμένα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας.

2.2. **Ακόμη περισσότερα οφέλη στο μέλλον**

Εκτός από τα προαναφερόμενα οφέλη, υπάρχουν ορισμένοι τομείς στους οποίους οι εν εξελίξει εργασίες αναμένεται να αποφέρουν καρπούς προσεχώς.

Ενίσχυση των δυνατοτήτων των καταναλωτών να ελέγχουν τις ενεργειακές δαπάνες τους

---

16 Απόφαση αριθ. 994/2012/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012 για την εγκαθίδρυση μηχανισμού ανταλλαγής πληροφοριών όσον αφορά τις διακυβερνητικές συμφωνίες μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών στον τομέα της ενέργειας, ΕΕ L 299, 27.10.2012, σ. 13. Βλ. επίσης COM (2012) 218 τελικό.

17 Οι ευρωπαϊκές εθνικές ρυθμιστικές αρχές συντονίζουν το έργο τους σε διεθνή ζητήματα μέσω του Συμβουλίου Ευρωπαϊκών Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (CEER).

18 Η συμφωνία υπεγράφη το 2005 και μέλη της είναι οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, η Ουκρανία και η Μολδαβία, ενώ η Νορβηγία, η Τουρκία, η Αρμενία και η Γεωργία έχουν καθεστώς παρατηρητή.

Αναμένεται να συνεχιστεί η αύξηση των ενεργειακών τιμών λόγω, μεταξύ άλλων, της αμείωτης ζήτησης για καύσιμα σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς και των επενδύσεων που απαιτούνται για τη συντήρηση και τον εκσυγχρονισμό των παλαιούμενων ενεργειακών συστημάτων της ΕΕ[19]. Ωστόσο, η εσωτερική αγορά ενέργειας μπορεί να εξασφαλίσει ότι οι επενδύσεις πραγματοποιούνται κατά τον αποδοτικότερο οικονομικά τρόπο και ότι οι προ φόρου δαπάνες για τα νοικοκυριά και τη βιομηχανία παραμένουν υπό έλεγχο μέσω ανταγωνιστικών πιέσεων στους προμηθευτές τους. Οι εκτιμήσεις δείχνουν ότι οι καταναλωτές της ΕΕ θα ήταν ήδη δυνατόν να εξοικονομούν περίπου 13 δις ευρώ ετησίως, εάν στρέφονταν στη φθηνότερη δυνατή τιμολόγηση της ηλεκτρικής ενέργειας[20]. Το δυναμικό αυτό παραμένει επί του παρόντος αναξιοποίητο σε μεγάλο βαθμό, καθώς πολλοί είναι εκείνοι που δεν είναι ακόμη πλήρως ενημερωμένοι ή σε θέση να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που δημιουργεί η αγορά[21].

Καλύτερος έλεγχος της κατανάλωσης μέσω έξυπνων τεχνολογιών

Νέες ενεργειακές υπηρεσίες ανοικτές στους νέους παράγοντες της αγοράς και κίνητρα στην αγορά μπορούν να βοηθήσουν τους καταναλωτές να διαχειρίζονται καλύτερα τους λογαριασμούς τους, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να καταναλώνουν ενέργεια κατά τρόπο αποδοτικότερο από άποψη κόστους και να παράγουν ευκολότερα ηλεκτρική ενέργεια.

Περαιτέρω τεχνικές εξελίξεις θα συμβάλουν θετικά σε αυτήν την κατεύθυνση. Έξυπνα συστήματα μέτρησης διευκολύνουν την παραγωγή πολύ μικρής κλίμακας από τους καταναλωτές και μπορούν να συμβάλουν στη μείωση της οικιακής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας. Επιπλέον, έξυπνα συστήματα μέτρησης καθιστούν δυνατή την προσαρμογή σε πραγματικό χρόνο σε συνάρτηση με τις διακυμάνσεις των αγοραίων τιμών. Αυτό έχει αποδειχθεί ότι μειώνει το κόστος της ενέργειας των νοικοκυριών κατά 13%, αλλά μπορεί να αποφέρει ακόμη μεγαλύτερη εξοικονόμηση με την αυτοματοποίηση των οικιακών συσκευών[22].

Η νέα οδηγία για την ενεργειακή απόδοση, η οποία περιλαμβάνει διατάξεις για την αποκεντρωμένη ηλεκτροπαραγωγή και την ανταπόκριση στη ζήτηση θα βοηθήσει την αγορά να εξελιχθεί προς την κατεύθυνση αυτή[23]. Η συνεργασία μεταξύ υπηρεσιών κοινής ωφελείας (ιδίως σε θέματα ενέργειας και τηλεπικοινωνιών) μπορεί να εξασφαλίσει ότι οι αντίστοιχες επενδύσεις είναι αποδοτικές από άποψη κόστους[24].

Αύξηση του ανταγωνισμού λόγω καλύτερης πρόσβασης σε δίκτυα μεταφοράς

Δεν αρκεί απλώς να υπάρχουν τα δίκτυα μεταφοράς· εξίσου σημαντικό θέμα είναι να υπάρχει η δυνατότητα να τα χρησιμοποιούν όλοι οι παράγοντες της αγοράς. Αυτό ήταν το

---

19 Βλ. ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Ενεργειακός χάρτης πορείας 2050», σ. 2, 5, 6 και 7. Η απεξάρτηση του ενεργειακού συστήματος από τις ανθρακούχες πηγές δεν θα ήταν ακριβότερη από τη συνέχιση των σημερινών πολιτικών.

20 Μελέτη σχετικά με τη λειτουργία των λιανικών αγορών ηλεκτρικής ενέργειας.

21 Σε ολόκληρη την ΕΕ είναι χαμηλό το ποσοστό ευαισθητοποίησης των καταναλωτών. Μόνο ένας στους τρεις καταναλωτές συγκρίνει τις προσφορές, βλ. τη μελέτη σχετικά με τις λιανικές αγορές ηλεκτρικής ενέργειας.

22 Μελέτη Vasaett, „Empower Demand“, http://www.esmig.eu/press/filestor/empower-demand-report.pdf

23 COM (2011) 370.

24 Δημόσια διαβούλευση της ΓΔ CNECT: http://ec.europa.eu/information_society/policy/doc/library/public_consult/cost_reduction_hsi?cost_reduction.pdf .

συμπέρασμα της Επιτροπής στο πλαίσιο της τομεακής έρευνας σχετικά με τη λειτουργία των αγορών ενέργειας το 2007[25].

Η έλλειψη ανοικτής και χωρίς διακρίσεις πρόσβασης στην υποδομή μεταφοράς ενέργειας εμπόδισε τους νεοεισερχόμενους να ανταγωνίζονται ισότιμα στην αγορά. Οι κανόνες της ΕΕ υποχρεώνουν ήδη τα κράτη μέλη να διαχωρίσουν (αποδεσμεύσουν) τις επιχειρηματικές δραστηριότητες μεταφοράς από τις δραστηριότητες εφοδιασμού[26]. Έχει αναδυθεί ένας νέος κλάδος που εστιάζεται αποκλειστικώς στη μεταφορά και, με αυξανόμενο ρυθμό, δραστηριοποιείται διασυνοριακά. Τα ευρωπαϊκά δίκτυα διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς (ΕΔΔΣΜ ηλεκτρικής ενεργείας και ΕΔΔΣΜ φυσικού αερίου) και ο Οργανισμός Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER) διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εξασφάλιση αποδοτικότερης αξιοποίησης της υπάρχουσας υποδομής και έχουν βελτιστοποιηθεί ο προγραμματισμός και η ανάπτυξη νέας υποδομής με γνώμονα ευρωπαϊκή και όχι εταιρική προοπτική και την αξιοποίηση των καλύτερων διαθέσιμων τεχνολογιών. Πρέπει να συνεχιστεί η αυστηρή εφαρμογή των κανόνων για τον διαχωρισμό και τον ανταγωνισμό, ώστε να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική πρόσβαση στις υποδομές μεταφοράς σε όλη την ΕΕ.

Αποδοτικότερη χρήση και ανάπτυξη των δικτύων

Πανευρωπαϊκοί τεχνικοί κανόνες (δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές και κώδικες) μπορούν να αποφέρουν περαιτέρω βελτιώσεις αποδοτικότητας των δικτύων. Στους προμηθευτές και χρήστες πρέπει να εξασφαλιστεί ευκολότερη πρόσβαση στην υποδομή και χαμηλότερο κόστος συναλλαγής για το διασυνοριακό εμπόριο. Στον τομέα του φυσικού αερίου, τα εμπόδια για την πρόσβαση στο δίκτυο είναι δυνατόν να εξαλειφθούν με νέους κανόνες για τη διαχείριση της συμφόρησης και την κατανομή της δυναμικότητας των αγωγών με διαφανή τρόπο. Όσον αφορά την ηλεκτρική ενέργεια, χρειάζονται νέοι τεχνικοί κανόνες — π.χ. για τις διασυνοριακές αγορές εξισορρόπησης και τις ενδοημερήσιες αγορές με υψηλή ρευστότητα[27] — οι οποίοι, σε συνδυασμό με τα έξυπνα ηλεκτρικά δίκτυα, θα συμβάλλουν στη βελτίωση της ευελιξίας του συστήματος, σε μεγάλης κλίμακας ενσωμάτωση της ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στην αξιοποίηση πόρων προερχόμενων από την πλευρά τη ζήτησης παράλληλα με την παραγωγή. Με τον τρόπο αυτό θα καταστεί δυνατό οι παραγωγοί ανανεώσιμων πηγών ενέργειας να συμμετέχουν πλήρως σε μια πραγματικά ανταγωνιστική αγορά και σταδιακά να αναλάβουν τις ίδιες αρμοδιότητες με τους παραδοσιακούς ηλεκτροπαραγωγούς, μεταξύ άλλων όσον αφορά την εξισορρόπηση.

---

25 COM (2006) 851 τελικό.

26 Μέχρι σήμερα, στην Επιτροπή έχουν υποβληθεί σχέδια αποφάσεων πιστοποίησης που αφορούν περισσότερους από σαράντα διαχειριστές συστημάτων μεταφοράς (ΔΣΜ) σε δεκατρία κράτη μέλη, από τους 99 ΔΣΜ που χρειάζονται πιστοποίηση. Δεκαοκτώ από αυτούς πρέπει να πιστοποιηθούν ως ΔΣΜ διαχωρισμένης ιδιοκτησίας.

27 Οι αγορές εξισορρόπησης και οι ενδοημερήσιες αγορές θα παρέχουν τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες στην αγορά (συμπεριλαμβανομένων των καταναλωτών) να προσαρμόζουν την οικεία παραγωγή και την κατανάλωση ανάλογα με τις μεταβαλλόμενες συνθήκες, ιδίως σε σχέση με τις τιμές. Ενδοημερήσιες αγορές με υψηλή ρευστότητα χρειάζονται για να καθίστανται δυνατές οι προσαρμογές χρονοδιαγραμμάτων προσφοράς και ζήτησης σε ωριαία βάση, οι οποίες δεν αποτελούν ακόμη πραγματικότητα σε όλη την Ευρώπη. Διασυνοριακές αγορές εξισορρόπησης θα βοηθήσει να αποτρέπονται οι περιττές δαπάνες που συνδέονται με τις αμιγώς εθνικές δημόσιες συμβάσεις των υπηρεσιών εξισορρόπησης. Χάρη σε αυτές τις ρυθμίσεις, θα επιτυγχάνεται αντιστοίχηση προσφοράς και ζήτησης σε οποιαδήποτε χρονικά πλαίσια.

3. ΓΙΑ ΜΕΓΙΣΤΑ ΔΥΝΑΤΑ ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Τα οφέλη μιας εύρυθμα λειτουργούσας εσωτερικής αγοράς ενέργειας καθίστανται όλο και περισσότερο εμφανή, αλλά υπάρχουν προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν επειγόντως προκειμένου να ολοκληρωθεί η εσωτερική αγορά ενέργειας έως το 2014. Αν δεν αναληφθεί δράση, είναι δυνατόν να διακυβευτεί η μετάβαση σε βιώσιμα, καινοτόμα και ενεργειακώς αποδοτικά συστήματα χαμηλών εκπομπών ανθρακούχων εκπομπών έως το 2020 και μετέπειτα, και ενδέχεται να μην εξασφαλιστούν οι επείγουσες επενδύσεις με το χαμηλότερο δυνατό κόστος, ή και να μην πραγματοποιηθούν.

3.1. **Το πρόβλημα της επιβολής**

3.1.1. Η εφαρμογή της τρίτης δέσμης μέτρων για την ενέργεια

Η αρχιτεκτονική της εσωτερικής αγοράς ενέργειας είναι σαφής. Καθορίζεται στην τρίτη δέσμη μέτρων για την ενέργεια[28] και σε συμπληρωματική νομοθεσία[29]. Τα δομικά στοιχεία της υπάρχουν αλλά πρέπει να τεθούν αποτελεσματικά σε εφαρμογή για να λειτουργήσει η εσωτερική αγορά ενέργειας[30]. Οι καθυστερήσεις εφαρμογής έχουν αρνητικές επιπτώσεις σε όλους τους συντελεστές της αγοράς και, ως εκ τούτου, δεν είναι αποδεκτές, όπως δεν είναι αποδεκτά τα τμήματα που αφορούν το άνοιγμα της αγοράς, ούτε εκείνα που αποσκοπούν στην εξασφάλιση ουσιαστικής ενίσχυσης του ρόλου και της προστασίας των καταναλωτών.

Η Επιτροπή κινεί, κατά προτεραιότητα, τη διαδικασία επί παραβάσει κατά των κρατών μελών που δεν έχουν ακόμη μεταφέρει πλήρως στην εθνική τους νομοθεσία τις οδηγίες της τρίτης δέσμης μέτρων για την ενέργεια ή παρέλειψαν να το πράξουν ορθώς[31]. Η Επιτροπή προτίθεται να ενημερώνει τακτικά σχετικά με την πρόοδο της εφαρμογής της νομοθεσίας για την εσωτερική αγορά ενέργειας σε κάθε κράτος μέλος και σχετικά με τις διαδικασίες επί παραβάσει.

Η Επιτροπή, με την υποστήριξη από το Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ΣΕΡΑΕ/CEER), θα διευκολύνει τα κράτη μέλη στην ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών σε βασικά ζητήματα που σχετίζονται με τους καταναλωτές, στα οποία συγκαταλέγονται εργαλεία σύγκρισης τιμών, η διαφανής τιμολόγηση και χρέωση, και η διευκρίνηση της έννοιας των ευάλωτων καταναλωτών.

---

28 Οδηγίες 2009/72/ΕΚ και 2009/73/ΕΚ, κανονισμοί (ΕΚ) αριθ. 713/2009, 714/2009 και 715/2009.

29 Ειδικότερα, στον κανονισμό αριθ. 994/2010 σχετικά με τα μέτρα κατοχύρωσης της ασφάλειας εφοδιασμού με αέριο και την κατάργηση της οδηγίας 2004/67/ΕΚ, στον κανονισμό για την ακεραιότητα και τη διαφάνεια στη χονδρική αγορά ενέργειας (REMIT) και στον προτεινόμενο κανονισμό σχετικά με τις κατευθυντήριες οδηγίες για τις διευρωπαϊκές ενεργειακές υποδομές.

30 Λεπτομέρειες της πολιτικής της Επιτροπής όσον αφορά την υλοποίηση της τρίτης δέσμης μέτρων για την ενέργεια παρέχονται στην ανακοίνωση με τίτλο «Καλύτερη διακυβέρνηση για την ενιαία αγορά», COM (2011) 261 τελικό. Όσον αφορά την παρούσα ανακοίνωση, τον Οκτώβριο του 2012 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε τα κράτη μέλη να λάβουν επείγοντα μέτρα. Η συνέχεια που θα δοθεί στην πολιτική αυτή θα εντάσσεται, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού εξαμήνου.

31 Βλ. SWD 1, μέρος 4. Από το Σεπτέμβριο του 2011 η Επιτροπή κίνησε 19 διαδικασίες επί παραβάσει για μη μεταφορά της οδηγίας 2009/72/ΕΚ στο εθνικό δίκαιο και σε 19 περιπτώσεις λόγω μη μεταφοράς της οδηγίας 2009/73/ΕΚ στο εθνικό δίκαιο. Στις 24 Οκτωβρίου 2012, μόνο 12 υποθέσεις είχαν κλείσει και οι λοιπές διαδικασίες βρίσκονται σε εξέλιξη. Αυτό ισχύει με την επιφύλαξη του δικαιώματος της Επιτροπής να συνεχίσει σε μεταγενέστερο στάδιο τη διαδικασία μη μεταφοράς στην εθνική νομοθεσία ορισμένων διατάξεων, σε περίπτωση που διαπιστωθούν ελλείψεις, π.χ. στο πλαίσιο ελέγχου μη συμμόρφωσης (όλες οι υποβαλλόμενες κοινοποιήσεις των εθνικών μέτρων μεταφοράς υπόκεινται σε εξέταση της συμμόρφωσης με τη νομοθεσία της ΕΕ).

Οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές ενέργειας καλούνται να διαδίδουν τις πληροφορίες στους καταναλωτές. Πριν από τα τέλη του 2012, η Επιτροπή θα αναρτήσει στο διαδίκτυο κατευθύνσεις σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών ενέργειας και σχετικά με τις πηγές ενημέρωσης και προστασίας του καταναλωτή στις αγορές ενέργειας των κρατών μελών.

3.1.2. Εξασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού

Οι ρυθμιστικές αρχές ενέργειας και οι αρμόδιες για τον ανταγωνισμό αρχές, τόσο σε ενωσιακό όσο και σε εθνικό επίπεδο, πρέπει να ενεργούν αποφασιστικά προκειμένου να εξασφαλίζουν ισότιμη μεταχείριση όλων των εταιρειών στην αγορά και την καθιέρωση και τήρηση ίσων όρων ανταγωνισμού[32]. Η Επιτροπή θα επιδιώξει δυναμικά την επιβολή των κανόνων ανταγωνισμού.

Πρόκειται για θέμα σημαντικό, ιδίως όταν τα κεκτημένα πλεονεκτήματα των ιστορικών φορέων εκμετάλλευσης αποτελούν εμπόδια στην είσοδο νέων επιχειρήσεων στην αγορά. Η Επιτροπή θα συνεχίσει την επιβολή των κανόνων της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας και για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα της ενέργειας, για να εξασφαλίσει ότι εμπόδια στον ανταγωνισμό τα οποία έχουν αρθεί βάσει νομοθεσίας δεν επανέρχονται με δράσεις των επιχειρήσεων ή των δημόσιων αρχών που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε στρεβλώσεις της αγοράς.

Η Επιτροπή θα ασκήσει πίεση στις δημόσιες αρχές για να εξασφαλιστεί ότι οι συμβάσεις παραχώρησης, π.χ. για εγκαταστάσεις παραγωγής υδροηλεκτρικής ενέργειας, εγκαταστάσεις αποθήκευσης ή τη λειτουργία δικτύων διανομής, συνάπτονται σε πλήρη συμμόρφωση με τις αρχές της Συνθήκης και το παράγωγο δίκαιο της ΕΕ. Ο καταλληλότερος τρόπος είναι για τις παραχωρήσεις αυτές να διενεργούνται διαγωνισμοί χωρίς διακριτική μεταχείριση, με διαδικασίες ανοικτής συμμετοχής, π.χ. δημοπρασίες. Η Επιτροπή σκοπεύει να αξιολογήσει την επάρκεια των υφιστάμενων ρυθμιστικών μέτρων για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Επίσης σημαντικοί είναι οι ίσοι όροι ανταγωνισμού μεταξύ εταιρειών της ΕΕ και αλλοδαπών εταιρειών. Οι κανόνες για την εσωτερική αγορά και το εμπόριο μέσω χρηματιστηρίων ενέργειας με υψηλή ρευστότητα ανοίγουν την ενεργειακή αγορά της ΕΕ για τις εν λόγω επιχειρήσεις από τρίτες χώρες. Αφού εγκατασταθούν στην ΕΕ, οι εν λόγω επιχειρήσεις από τρίτες χώρες απολαύουν των ίδιων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων με τις ευρωπαϊκές. Η έλλειψη περιορισμών ή δασμών εισαγωγών φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας καθιστά την ευρωπαϊκή αγορά μία από τις πλέον ανοικτές αγορές ενέργειας στην υφήλιο και παράδειγμα προς μίμηση για την περαιτέρω διευκόλυνση του παγκόσμιου εμπορίου ενέργειας. Η εμπορική πολιτική της ΕΕ έχει ως στόχο να διασφαλιστεί ότι οι εταιρείες της ΕΕ έχουν τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν επί ίσοις όροις τους ανταγωνιστές τους εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης στις οικείες αγορές. Με εσωτερική ενεργειακή αγορά 500 εκατομμυρίων καταναλωτών η ΕΕ και οι εταιρείες της έχουν ιδιαίτερο βάρος στο διεθνές εμπόριο.

[32] Η επιβολή της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού αποδείχθηκε ότι συμβάλλει στην καθιέρωση ίσων όρων ανταγωνισμού στον τομέα της ηλεκτροπαραγωγής — π.χ. υπόθεση καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσεως κατά E.On (2008), υπόθεση συγκέντρωσης GDF Suez/International Power (2011) — και τομέα της προμήθειας φυσικού αερίου, π.χ. υποθέσεις RWE (2009) και ENI (2010).

3.1.3. Γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των κρατών μελών

Προκειμένου να δημιουργηθεί στην ΕΕ ενιαία αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου δεν επιτρέπεται να καθυστερήσει καμία περιοχή ή κράτος μέλος. Γεγονός είναι, ωστόσο, ότι η ανάπτυξη της αγοράς ενέργειας είναι, από οικονομική άποψη, άκρως αποκλίνουσα μεταξύ των χωρών, για παράδειγμα όσον αφορά τις αγορές φυσικού αερίου των βορειοδυτικών τμημάτων της ΕΕ σε σύγκριση με εκείνες του ανατολικού τμήματος της ΕΕ[33].

Η Επιτροπή και ο ACER θα προωθήσουν περιφερειακές πρωτοβουλίες, ώστε διαδραματίσουν εξέχοντα ρόλο στη γεφύρωση του χάσματος. Οι περιφερειακές πρωτοβουλίες πρέπει να συμβάλουν στη δημιουργία πρόσθετων περιφερειακών κόμβων φυσικού αερίου και χρηματιστηρίων ενέργειας, και να επιτύχουν τον στόχο της πλήρους σύζευξης των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας σε ολόκληρη την ΕΕ το ταχύτερο δυνατόν[34].

Ωστόσο, στα κράτη μέλη όπου υπάρχει ένας και μοναδικός προμηθευτής χωρίς συνδέσεις του δικτύου με άλλους προμηθευτές, δεν έχει νόημα η επιβολή ρυθμίσεων για οργάνωση περιφερειακής αγοράς. Η Επιτροπή δεσμεύεται να παρέχει βοήθεια για να βοηθήσει αυτά τα κράτη μέλη. Χωρίς όμως βασικές μεταρρυθμίσεις στις ενδιαφερόμενες χώρες δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί πρόοδος.

Τα κράτη μέλη πρέπει να τονώσουν τον ανταγωνισμό, μέσω της ανάπτυξης της υποδομής, ιδίως προς υποστήριξη της διασυνοριακής δραστηριότητας και της εξάλειψης των εμποδίων για την είσοδο στην αγορά.

3.2. Το πρόβλημα που αφορά τον καταναλωτή: βοήθεια για να εκμεταλλευτούν οι καταναλωτές τις ευκαιρίες

Η αυστηρή επιβολή των κανόνων για την προστασία των καταναλωτών είναι αποφασιστικής σημασίας, αλλά δεν αρκεί. Για να αποκομίσουν οι καταναλωτές, δηλαδή πολίτες και μικρές επιχειρήσεις, τα μέγιστα οφέλη που συνεπάγεται η εσωτερική αγορά είναι απαραίτητο να τους δοθεί η δυνατότητα να διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στην αγορά και να αντιλαμβάνονται τα κίνητρα.

Επί του παρόντος, οι μικρού και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά συμπεριφέρονται πιο παθητικά απ' ό,τι οι μεγάλοι βιομηχανικοί πελάτες και, ως εκ τούτου, αφήνουν ανεκμετάλλευτες τις διαφορές τιμών που υπάρχουν. Αυτό μπορεί να οφείλεται εν μέρει στην ανεπαρκή προστασία των καταναλωτών ή στην έλλειψη διαφάνειας ή πληροφοριών φιλικών για τον καταναλωτή, παράγοντες οι οποίοι προκαλούν χαμηλά επίπεδα ικανοποίησης και εμπιστοσύνης των καταναλωτών[35]. Ωστόσο, χωρίς διάθεση εκ μέρους των

---

33 Βλ. SWD 1, μέρη 2 και 3.

34 Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Ο μελλοντικός ρόλος των περιφερειακών πρωτοβουλιών», COM (2010) 721 τελικό.

35 Οι καταναλωτές κατατάσσουν χαμηλά τις αγορές ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου. Το 2012, η αγορά ηλεκτρικής ενέργειας κατατάσσεται στην 26η θέση από 30 αγορές υπηρεσιών, με ιδιαίτερα χαμηλή βαθμολογία στις χώρες της Νότιας Ευρώπης (η υψηλότερη θέση κατάταξης στο Λουξεμβούργο και η χαμηλότερη στη Βουλγαρία). Η αγορά φυσικού αερίου κατατάσσεται στην 21η θέση από 30 αγορές υπηρεσιών (η κορυφαία θέση κατάταξης στη Σλοβενία και η χειρότερη στο Βέλγιο). Οι αγορές ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου έχουν κακή βαθμολογία όσον αφορά την επιλογή, τη συγκρισιμότητα και την αλλαγή προμηθευτή και τα τιμολόγια, γεγονός που δείχνει ότι οι καταναλωτές δεν αξιοποιούν πλήρως τις δυνατότητες εξοικονόμησης ενέργειας που δημιούργησε η ελευθέρωση της αγοράς. Λεπτομέρειες σχετικά με τα αποτελέσματα βαθμολόγησης ανά χώρα παρέχονται στο SWD 1, μέρος 3. Βλ. http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/cms_en.htm.

καταναλωτών για ενεργό συμμετοχή στην αγορά, δεν είναι αναπτύσσονται η διαφοροποίηση των υπηρεσιών και οι υπηρεσίες προστιθεμένης αξίας[36].

3.2.1. Διευκόλυνση της παροχής ποικίλων και καινοτόμων υπηρεσιών στους καταναλωτές

Η επίτευξη του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος μπορεί να συνεπάγεται αλλαγή προμηθευτή για την μείωση του λογαριασμού ή τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών,, επιλογές που επιβραβεύουν την αποδοτική χρήση ενέργειας ή διευκολύνουν την παραγωγή σε πολύ μικρή κλίμακα κ.λπ. Στις ανταγωνιστικές αγορές, προσφέρεται στους καταναλωτές διαφοροποιημένη επιλογή, καθώς οι προμηθευτές επιδιώκουν να καλύπτουν τις διαφορετικές ανάγκες και προτιμήσεις των καταναλωτών. Ορισμένοι προμηθευτές στοχεύουν σε πελάτες που γνωρίζουν τις τιμές ανταγωνιζόμενοι επί του κόστους, ενώ άλλες βασίζονται στην προσφορά υπηρεσιών υψηλής ποιότητας ή προστιθέμενης αξίας και βοηθητικών υπηρεσιών ή και δέσμης ενεργειακών υπηρεσιών μαζί με άλλες υπηρεσίες (π.χ. τηλεπικοινωνιών).

Η έγκαιρη εγκατάσταση έξυπνων μετρητών, που ορίζεται στο κεκτημένο της ΕΕ, μπορεί να αποτελέσει έναυσμα για υπηρεσίες ανταπόκρισης στη ζήτηση και άλλες καινοτόμες και έξυπνες υπηρεσίες. Για παράδειγμα, μπορεί να δοθεί στους καταναλωτές η δυνατότητα να επωφελούνται από τις χαμηλότερες τιμές σε περιόδους χαμηλής ζήτησης, ενώ παράλληλα θα αποφεύγεται η κατανάλωση ενέργειας σε περιόδους αιχμής. Με τον τρόπο αυτό, θα αυξηθούν τα οφέλη για τους καταναλωτές και θα διευρυνθούν περαιτέρω οι επιλογές των καταναλωτών. Αυτού του είδους προσφορά υπηρεσιών θα εξαρτάται όχι μόνον από την ικανότητα των επιχειρήσεων να αντιμετωπίζουν τα ποικίλα κίνητρα και ικανότητες των καταναλωτών όσον αφορά την ενεργειακή τους κατανάλωση, αλλά και από τη διαθεσιμότητα διαφοροποιημένων, ευέλικτων ή/και δυναμικών συστημάτων τιμολόγησης[37].

Επί του παρόντος όμως, η ρύθμιση των τιμών σε πολλά κράτη μέλη δεν επιτρέπει στους προμηθευτές να προσφέρουν ελκυστικές υπηρεσίες[38] και εξατομικευμένα και δυναμικά συστήματα τιμολόγησης. Αποθαρρύνει τους νεοεισερχομένους που θα μπορούσαν να αμφισβητήσουν τους κατεστημένους φορείς εκμετάλλευσης. Σε ορισμένα κράτη μέλη, τις τιμές συνεχίζει να ρυθμίζει το Δημόσιο για μέρος ή το σύνολο των ομάδων πελατών, σε επίπεδα κάτω από το κόστος της αγοράς. Η κατάσταση αυτή μπορεί να επιφέρει ελλείμματα λόγω των τιμών ενέργειας τα οποία να επωμιστούν οι εταιρείες ενέργειας ή το Δημόσιο, με ενδεχόμενο αποτέλεσμα να επιβαρύνουν μελλοντικώς τους καταναλωτές ενέργειας ή τους φορολογούμενους με σοβαρές δαπάνες. Επιπλέον, η κατάσταση αυτή δεν παρέχει τα κατάλληλα κίνητρα για αποδοτική χρήση της ενέργειας. Είναι σαφές ότι μια τέτοια κατάσταση δεν ευνοεί την ανάπτυξη ανταγωνιστικής αγοράς ούτε είναι οικονομικά βιώσιμη.

Ακόμη και στις περιπτώσεις που οι ρυθμιζόμενες τιμές καθιστούν δυνατό να καλύπτονται οι λειτουργικές δαπάνες, δεν στέλνουν τα σωστά μηνύματα τιμών που είναι αναγκαία για την

---

[36] Αυτό έχει αναγνωριστεί από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ). Με βάση τις εργασίες της σχετικά με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, η ΕΟΚΕ προωθεί την ενημέρωση και τη διαρθρωμένη συζήτηση επί θεμάτων ενέργειας εντός της κοινωνίας των πολιτών και μεταξύ της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και των φορέων λήψης αποφάσεων.

[37] BEUC, 'Empowering Consumers through Smart Meters' (Ενίσχυση της θέσης των καταναλωτών μέσω έξυπνων μετρητών), σ. 23-26, http://bit.ly/JKn9R7

[38] Το γεγονός αυτό εξηγεί εν μέρει τα χαμηλά ποσοστά αλλαγής προμηθευτή σε πολλά κράτη μέλη. Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με το ποσοστό αλλαγής προμηθευτή βλ. SWD 1, μέρος 3.

εξασφάλιση της απόδοσης των επενδύσεων. Αυτά γίνονται αντιληπτά από τους επενδυτές ως δείκτης πολιτικών παρεμβάσεων που αποτελούν τροχοπέδη για επενδύσεις. Μολονότι πολλά κράτη μέλη[39] έχουν ήδη επιτρέψει την απαλλαγή των τιμών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου από την κρατική παρέμβαση, περιλαμβανομένων των τιμών για τους καταναλωτές λιανικής, και μολονότι η Επιτροπή συμφώνησε με αρκετά άλλα κράτη μέλη[40] για την έγκαιρη σταδιακή εξάλειψη των ρυθμιζόμενων τιμών, στα περισσότερα κράτη μέλη εξακολουθεί να υφίσταται κάποια μορφή παρέμβασης στη διαμόρφωση των τιμών λιανικής.

Η Επιτροπή έχει κινήσει στο παρελθόν σειρά διαδικασιών επί παραβάσει κατά κρατών μελών που ρυθμίζουν τις τιμές για τους βιομηχανικούς πελάτες. Σε πρόσφατη απόφαση του, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάνθηκε ότι η ρύθμιση των τιμών μπορεί να είναι συμβατή με τη νομοθεσία της ΕΕ μόνο υπό αυστηρά καθορισμένες συνθήκες[41].

Τα κράτη μέλη πρέπει να προσπαθήσουν να παύσουν τη ρύθμιση των τιμών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου για όλους τους καταναλωτές, συμπεριλαμβανομένων των νοικοκυριών και των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, λαμβανομένων υπόψη της υποχρέωσης παροχής καθολικής υπηρεσίας και της αποτελεσματικής προστασίας των ευάλωτων καταναλωτών. Οι προμηθευτές πρέπει να περιγράφουν σαφώς τις διάφορες συνιστώσες κόστους στο τελικό κόστος για τους πελάτες τους, ώστε να ενθαρρύνουν την καλά τεκμηριωμένη λήψη αποφάσεων.

Η Επιτροπή θα εμμείνει σε χρονοδιαγράμματα για την κατάργηση των ρυθμιζόμενων τιμών στο πλαίσιο των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων των κρατών μελών. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να προωθεί την αγορακεντρική διαμόρφωση των τιμών στις αγορές λιανικής, μεταξύ άλλων κινώντας διαδικασίες επί παραβάσει κατά των κρατών μελών που διατηρούν ρυθμίσεις τιμών οι οποίες δεν πληρούν τις οριζόμενες στη νομοθεσία της ΕΕ προϋποθέσεις.

3.2.2. Στοχοθετημένη βοήθεια στους ευάλωτους καταναλωτές και καλύτερη προστασία τους

Οι τελικές τιμές ενέργειας για τους καταναλωτές ενδέχεται να συνεχίσουν να αυξάνονται τα προσεχή έτη, με αρνητικό αντίκτυπο ιδιαίτερα στους οικονομικά αδύναμους καταναλωτές. Ως εκ τούτου, αυτοί πρέπει να προστατευτούν επαρκώς. Ωστόσο, επιδοτήσεις ή κανονιστικές ρυθμίσεις με σκοπό τη μείωση των συνολικών ενεργειακών τιμών τείνουν να περιορίζουν τα κίνητρα για ενεργειακώς αποδοτική συμπεριφορά, δεν στοχεύουν συγκεκριμένα στους πλέον αδύναμους και ενδέχεται να στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό. Η βοήθεια στους ευάλωτους καταναλωτές με οικονομικά μέτρα μπορεί να αποτελεί μέρος της κοινωνικής πολιτικής, αλλά η βοήθεια με βελτιώσεις στην ενεργειακή απόδοση είναι οικονομικά αποδοτική μορφή βοήθειας[42].

Η εν εξελίξει αλλαγές στον τομέα της ενέργειας μπορεί να δημιουργήσουν πρόσθετα προβλήματα σε ορισμένους καταναλωτές που δεν διαθέτουν τα απαραίτητα εργαλεία ή ικανότητες (αλφαβητισμός, πρόσβαση στις πληροφορίες εντός και εκτός διαδικτύου κ.λπ.)

39 Όπως η Αυστρία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Γερμανία, η Φινλανδία, το Λουξεμβούργο, οι Κάτω Χώρες, η Σουηδία, η Σλοβενία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

40 Ρουμανία, Ελλάδα, Πορτογαλία.

41 Υπόθεση C-265/08, Federutility και λοιποί κατά Autorità per l 'energia elettrica e il gas.

42 Στις 22 Ιουνίου 2011, η Επιτροπή πρότεινε νέα οδηγία με σκοπό να εντείνει τις προσπάθειες των κρατών μελών για αποδοτικότερη χρήση της ενέργειας σε όλα τα στάδια της ενεργειακής αλυσίδας - από τη μετατροπή της ενέργειας και τη διανομή της έως την τελική κατανάλωση. Στις 4 Οκτωβρίου 2012, το Συμβούλιο ενέκρινε πολιτική συμφωνία σχετικά με την οδηγία για την ενεργειακή απόδοση. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε την εν λόγω συμφωνία στις 11 Σεπτεμβρίου 2012.

για να συμμετέχουν ενεργώς στην πρόσφατα αναπτυσσόμενη αγορά και να δρέπουν τα οφέλη από την προσφορά. Οι καταναλωτές ενδεχομένως να χρειαστούν περαιτέρω βοήθεια μη οικονομικής φύσεως, ώστε να κατανοήσουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους.

Η ύπαρξη της τρωτότητας δεν συνιστά επιχείρημα κατά την ελευθέρωσης, αλλά υπογραμμίζει το γεγονός ότι η διασφάλιση επαρκούς προστασίας των καταναλωτών, ιδίως εκείνων που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση, θα αποτελέσει μία από τις βασικές κινητήριες δυνάμεις για την επιτυχία της ενοποίησης της εσωτερικής αγοράς ενέργειας.

Τα κράτη μέλη πρέπει να παρέχουν στοχοθετημένη βοήθεια στους ευάλωτους καταναλωτές για να αντιμετωπίσουν την οικονομική τρωτότητα και να τους συντρέχουν να προβαίνουν σε συνειδητές επιλογές στις όλο και πιο πολύπλοκες αγορές λιανικής πώλησης. Η Επιτροπή θα υποστηρίξει τα κράτη μέλη στον καθορισμό της ενεργειακής τρωτότητας καταναλωτών και των αιτίων της, και στη διευκόλυνση της ανταλλαγής των βέλτιστων πρακτικών.

Τα κράτη μέλη πρέπει να δώσουν έμφαση στη σπουδαιότητα των βελτιώσεων της ενεργειακής απόδοσης για την αντιμετώπιση των θεμάτων των ευάλωτων καταναλωτών και της ενεργειακής πενίας.

3.3. Το πρόβλημα της μετάβασης: προσαρμογή των ενεργειακών συστημάτων της Ευρώπης ώστε να καταστούν επαρκή στο μέλλον

Τα ενεργειακά μας συστήματα διανύουν την πρώιμη φάση μιάς σημαντικής μετάβασης. Απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις για να αντικατασταθούν τα παλαιωμένα συστήματα της ΕΕ, να απεξαρτηθούν τα συστήματα από ανθρακούχες πηγές, να καταστούν ενεργειακώς αποδοτικά και να αυξηθεί η ασφάλεια εφοδιασμού. Η ΕΕ στηρίζει τις επενδύσεις μέσω των διαφόρων μέσων, όπως το Ευρωπαϊκό Ενεργειακό Πρόγραμμα Ανάκαμψης, η μελλοντική διευκόλυνση «Συνδέοντας την Ευρώπη», η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ[43] και η πρωτοβουλία «Ορίζων 2020»[44]. Επενδύσεις πραγματοποιούνται[45], αλλά ο ρυθμός πρέπει να επιταχυνθεί εάν θέλουμε να επιτύχουμε τους στόχους μας.

Η εσωτερική αγορά ενέργειας μπορεί να βοηθήσει την ΕΕ κατά τη μετάβαση: εύρυθμα λειτουργούσες αγορές προωθούν και στηρίζουν την αλλαγή συστήματος πολύ αποτελεσματικότερα και φθηνότερα από κάθε κεντρικό σχεδιασμό ή επισκευή του συστήματος βασιζόμενη σε επιδοτήσεις. Αλλά η αλλαγή συστήματος δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς μια κατάλληλα ενοποιημένη και σύγχρονη υποδομή.

3.3.1. Αν αφεθεί η αγορά να λειτουργήσει θα ενθαρρύνει τις κατάλληλες επενδύσεις

Πριν από την απελευθέρωση της αγοράς, κάθετα ολοκληρωμένες εθνικές ενεργειακές εταιρείες έλεγχαν ολόκληρο το σύστημα, από την παραγωγή έως την κατανάλωση. Με την

---

43 Με τις προγραμματιζόμενες πιστώσεις τουλάχιστον 11 δις ευρώ που προβλέπονται για την περίοδο 2007-2013. Για την περίοδο 2014-2020, η Επιτροπή έχει προτείνει μια σημαντική συγκέντρωση των προσπαθειών της ενωσιακής Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στην ενεργειακή απόδοση, συμπεριλαμβανομένων των έξυπνων δικτύων, καθώς και ισχυρή έμφαση στην έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη και την καινοτομία. Τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες πρέπει να διασφαλίσουν ότι η χρηματοδότηση αυτή συμπληρώνει και μοχλεύει τις ιδιωτικές επενδύσεις, και δεν τις παραγκωνίζει.

44 Για την καλά στοχοθετημένη στήριξη της έρευνας και ανάπτυξης.

45 Βλ. έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής με τίτλο «Τα επενδυτικά σχέδια σε ενεργειακές υποδομές», αναφέρεται επίσης ως SWD 2.

ανάπτυξη ανταγωνιστικής αγοράς με πολλούς παραγωγούς και διαχωρισμό των διαχειριστών δικτύου, καμία ενιαία οντότητα δεν μπορεί πλέον να διασφαλίζει την αξιοπιστία του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας. Οι συμμετέχοντες στην αγορά αλληλοεξαρτώνται. Η ενσωμάτωση σε μεγαλύτερο βαθμό της αιολικής και της ηλιακής ενέργειας[46] εντείνει τις διακυμάνσεις της προσφοράς και της ζήτησης, και συνεπώς το πρόβλημα διατήρησης ισορροπίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης ανά πάσα στιγμή, τουλάχιστον έως ότου βελτιωθούν η ανταπόκριση στη ζήτηση και οι δυνατότητες αποθήκευσης.

Αλλά αυτά τα προβλήματα για το σύστημα ηλεκτρικής ενέργειας είναι δυνατόν να επιλυθούν, εφόσον στο κανονιστικό πλαίσιο καθορίζεται σαφώς ο ρόλος των διαφόρων παραγόντων που εμπλέκονται στην παροχή ηλεκτρικής ενέργειας στους τελικούς πελάτες, όπως των παραγωγών, των διαχειριστών δικτύων, των παρόχων ανταπόκρισης στη ζήτηση, των προμηθευτών και των καταναλωτών. Η ευελιξία ενδέχεται και πρέπει να αφορά τόσο την προσφορά όσο και τη ζήτηση και θα πρέπει να ανταμείβεται με βάση τις τιμές με βάση αγορακεντρικά μηνύματα (βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα), προκειμένου να ενθαρρυνθεί η ενεργειακά αποδοτική παραγωγή και χρήση της ηλεκτρικής ενέργειας. Η επιβολή των αντιμονοπωλιακών κανόνων θα συμπληρώσει τη νομοθεσία εν προκειμένω. Η δημόσια παρέμβαση που αποθαρρύνει τις ιδιωτικές επενδύσεις και υπονομεύει τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς πρέπει να αποφεύγεται.

Ευελιξία

Η αγορά, εφόσον καταστεί δυνατή η λειτουργία της, θα δείχνει πάντοτε την οικονομική αξία του ηλεκτρικού ρεύματος σε κάθε χρονική στιγμή. Οι τιμές θα είναι χαμηλές όταν υπάρχει απότομη αύξηση της προσφοράς (π.χ. όταν υπάρχει αρκετή αιολική και ηλιακή ενέργεια) και υψηλότερες σε περιόδους έλλειψης.

Αυτά τα δυναμικά μηνύματα τιμών είναι ουσιαστικής σημασίας για να ενθαρρυνθούν οι καταναλωτές και οι πάροχοι υπηρεσιών από πλευράς ζήτησης να μειώνουν την κατανάλωση κατά τη διάρκεια των περιόδων αιχμής ζήτησης. Στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, οι μεταβολές των τιμών έχουν παραδοσιακά ελάχιστη επίδραση στη όγκο ζήτησης. Αλλά με την εγκατάσταση των έξυπνων δικτύων και μετρητών, μπορεί πραγματικά να αξιοποιηθεί το δυναμικό ευελιξίας της ζήτησης εκ μέρους μεμονωμένων καταναλωτών ή φορέων συγκέντρωσης ζήτησης.

Τα μηνύματα των τιμών είναι εξίσου καίριας σημασίας για την προώθηση της ευελιξίας από πλευράς προσφοράς, με ικανότητα αποθήκευσης ή δυναμικότητα παραγωγής για την ταχεία αύξηση ή μείωση. Μαζί με ένα ισχυρότερο σύστημα εμπορίας εκπομπών της ΕΕ[47], η αγορά μπορεί να διασφαλίσει τις βέλτιστες επενδύσεις και την ποιότητα των συστημάτων ηλεκτρικής ενέργειας στο μέλλον.

Οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής και οι καταναλωτές ανησυχούν ενδεχομένως για τη μεταβλητότητα των τιμών. Με τη σύνδεση των αγορών των κρατών μελών θα περιοριστεί ο κίνδυνος αυτός, καθώς είναι λιγότερο πιθανό να συμβούν όλα τα δεινά ταυτόχρονα σε όλες τις χώρες. Η αυξημένη ανταπόκριση στη ζήτηση και η ευέλικτη παραγωγή και αποθήκευση θα βοηθήσει στην απορρόφηση των αιχμών. Δεν υπάρχουν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι

[46] Σύμφωνα με τον ενεργειακό χάρτη πορείας, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα αποτελέσουν τον πυρήνα του ενεργειακού συστήματος της ΕΕ έως το 2050 και θα καταλαμβάνουν πολύ μεγάλα μερίδια ηλεκτροπαραγωγής ήδη το 2030.

[47] Οδηγία 2003/87/ΕΚ, όπως τροποποιήθηκε με τις οδηγίες 2008/101/ΕΚ και 2009/29/ΕΚ

πιο ασταθείς βραχυπρόθεσμες αγορές επιφέρουν υψηλότερες μέσες τιμές, ιδίως όταν υπάρχει συνεχής εφεδρική ηλεκτροπαραγωγή.

Οι προμηθευτές θα μπορούν να αντισταθμίζουν τους κινδύνους έναντι βραχυπρόθεσμης αστάθειας των τιμών σε μακροπρόθεσμες προθεσμιακές αγορές. Οι έμποροι λιανικής πώλησης θα είναι σε θέση να προσφέρουν καινοτόμα πακέτα τιμών στους καταναλωτές που ενδιαφέρονται να ωφεληθούν από τις ευέλικτες συμβάσεις προμήθειας, πράγμα το οποίο θα τους επιτρέψει να βελτιστοποιούν τις ενεργειακές δαπάνες με τη χρήση έξυπνων συστημάτων μέτρησης και συσκευών, ώστε να συγκεντρώνουν την κατανάλωσή τους στις περιόδους χαμηλών τιμών.

Εν ολίγοις, η εύρυθμη λειτουργία των μακροπρόθεσμων και βραχυπρόθεσμων αγορών χονδρικής (ιδίως, των αγορών της προηγούμενης ημέρας, των ενδοημερήσιων αγορών, των αγορών εξισορρόπησης και των αγορών βοηθητικών υπηρεσιών), η οποία αντανακλά την οικονομική αξία του ηλεκτρικού ρεύματος ανά πάσα χρονική στιγμή σε κάθε περιοχή, μπορεί να κατευθύνει τις επενδύσεις εκεί που είναι πιο αποδοτικές.

Κατά προτεραιότητα, η Επιτροπή:

- Θα μεριμνήσει για να αναπτυχθούν περαιτέρω εύρυθμα λειτουργούσες διασυνοριακές αγορές χονδρικής σε οποιαδήποτε χρονικά πλαίσια, με την ανάπτυξη κωδίκων δικτύου[48]. Η Επιτροπή υπολογίζει στην υποστήριξη από τον ACER, το ΕΔΔΣΜ, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα κράτη μέλη για την θέση σε εφαρμογή των κωδίκων δικτύου σύμφωνα με το πρόγραμμα[49]. Με αυτούς τους κώδικες θα καθιερωθούν κοινοί κανόνες που θα παρέχουν τη δυνατότητα σε διαχειριστές δικτύων, παραγωγούς, προμηθευτές και καταναλωτές να λειτουργούν αποτελεσματικότερα εντός της αγοράς.

- Θα βοηθήσει να επιταχυνθεί η ενσωμάτωση της αποθήκευσης και της ευέλικτης ηλεκτροπαραγωγής, π.χ. με την αντιμετώπιση των εναπομενόντων ρυθμιστικών ζητημάτων στο πλαίσιο του κώδικα δικτύου για την ευρωπαϊκή αγορά εξισορρόπησης. Η Επιτροπή θα εξετάσει το ενδεχόμενο σύστασης πρωτοβουλίας συντονισμού για την αντιμετώπιση αναδυόμενων κανονιστικών και τεχνικών θεμάτων. Στην επικείμενη ανακοίνωσή της σχετικά με τις ενεργειακές τεχνολογίες και την καινοτομία θα αναλύσει τον τρόπο με τον οποίο η ανάπτυξη της τεχνολογίας, συμπεριλαμβανομένης της τεχνολογίας αποθήκευσης και της συμπαραγωγής πολύ μικρής κλίμακας, θα ήταν δυνατό να συνδεθεί με τις εξελίξεις της αγοράς σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την επίτευξη των κλιματικών και ενεργειακών στόχων.

Βελτιστοποίηση της κρατικής παρέμβασης: με κατεύθυνση ενεργειακό μείγμα χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών

Για να επιτευχθούν οι συμφωνημένοι στόχοι μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου με ελάχιστο κόστος καθιερώθηκε το σύστημα εμπορίας εκπομπών της ΕΕ, μηχανισμός βασιζόμενος στην αγορά με τον οποίο δημιουργήθηκε ενιαία ευρωπαϊκή τιμή των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Από το 2013 και μετά έχει «εξευρωπαϊσθεί» πλήρως και η αγορά των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, με αποτέλεσμα η εσωτερική αγορά ενέργειας να μπορεί να διευκολύνει τη μετάβαση σε συστήματα βιώσιμα, χαμηλών ανθρακούχων

[48] Βλ. παράγραφο 2.2, «Αποδοτικότερη χρήση και ανάπτυξη των δικτύων».

[49] Απόφαση της Επιτροπής, της 19ης Ιουλίου 2012, σχετικά με την κατάρτιση των καταλόγων των ετήσιων προτεραιοτήτων για την ανάπτυξη κωδίκων δικτύου και κατευθυντηρίων οδηγιών για το 2013.

εκπομπών και ενεργειακά αποδοτικών με την επιβράβευση των επενδύσεων[50] σε χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές και των καυσίμων χαμηλής περιεκτικότητας σε άνθρακα έναντι εκείνων υψηλής έντασης άνθρακα.

Επιπλέον, για το προαναφερόμενο πρόβλημα μετάβασης θα απαιτηθεί βελτιστοποίηση της κρατικής χρηματοδότησης ώστε να εξασφαλισθεί ότι θα συνεχισθούν οι κατάλληλες επενδύσεις.

Επί του παρόντος, τα κράτη μέλη χρησιμοποιούν διάφορες μορφές άμεσης ή έμμεσης κρατικής χρηματοδότησης ή/και πρόσθετες επιβαρύνσεις των λογαριασμών των καταναλωτών για σειρά ενεργειακών πόρων. Με την παραδοχή ότι θα σημειωθεί περαιτέρω πρόοδος στην ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας, όπως προαναφέρθηκε, χρειάζεται να επανεξετάζονται τακτικά η μείωση του κόστους παραγωγής, η εξέλιξη στην αγορά διοξειδίου του άνθρακα και όλες οι μορφές μηχανισμών στήριξης.

Για παράδειγμα, καθιερώθηκαν καθεστώτα στήριξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας – καθώς και σειρά υποχρεωτικών κανόνων για την κατά προτεραιότητα πρόσβαση στο δίκτυο[51] - λόγω ελλιπούς ανοίγματος της αγοράς, ατελούς ενσωμάτωσης των εξωτερικών στοιχείων του κόστους της συμβατικής παραγωγής, και του πρώιμου σταδίου ανάπτυξης των περισσότερων τεχνολογιών στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Έκτοτε έχουν εξελιχθεί οι αγορές και οι τεχνολογίες.

Η Επιτροπή θα εκδώσει κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές και την πείρα που έχει αποκτηθεί από τα καθεστώτα στήριξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και σχετικά με τη μεταρρύθμιση του καθεστώτος στήριξης[52].

Εν προκειμένω ο στόχος είναι να επιτευχθεί μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ των εθνικών προσεγγίσεων, με εκ παραλλήλου τήρηση των θεμελιωδών αρχών που διέπουν τον λόγο κόστους-αποτελεσματικότητας και τη σταθερή αποκλιμάκωσή του, καθώς και να αποφευχθεί ο κατακερματισμός της εσωτερικής αγοράς. Όσο πιο αποτελεσματικά είναι τα καθεστώτα, τόσο πιο φθηνή γίνεται η ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές. Όσο πιο συνεκτικά είναι τα καθεστώτα αυτά, τόσο ευκολότερο είναι να ενσωματωθούν οι πηγές ανανεώσιμης ενέργειας στην ΕΕ και πέραν αυτής.

Η Επιτροπή επανεξετάζει επί του παρόντος τις κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, ώστε να αντικατοπτρίζουν τις αλλαγές στο τεχνολογικό τοπίο και τους στόχους της ενωσιακής πολιτικής στον τομέα της ενέργειας και, παράλληλα, να ελαχιστοποιούν τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά.

Συγκεκριμένα, σκοπός της αναθεώρησης είναι να διασφαλιστεί ότι ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων θα διευκολύνει τη χορήγησή τους, υπό τις προϋποθέσεις ότι είναι καλά μελετημένες, στοχευμένες, δημιουργούν λιγότερες στρεβλώσεις και ότι δεν υπάρχουν καλύτερες εναλλακτικές λύσεις (κανονιστικές, αγορακεντρικά). Η Επιτροπή θα ενθαρρύνει ιδίως λύσεις που είναι αποδοτικές ως προς το κόστος και προωθούν τη διασυνοριακή ενοποίηση.

Η Επιτροπή προτίθεται να συμβάλει δυναμικά στον στόχο της ομάδας G20 για

[50] Συμπεριλαμβανομένης της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα (CCS).
[51] Οδηγία 2009/28/ΕΚ.
[52] COM(2012) 271 τελικό.

κατάργηση όλων των επιζήμιων για το περιβάλλον επιδοτήσεων, συμπεριλαμβανομένης της εναπομένουσας άμεσης και έμμεσης στήριξης των ορυκτών καυσίμων[53].

Βελτιστοποίηση της κρατικής παρέμβασης: ασφάλεια εφοδιασμού σε ηλεκτρική ενέργεια

Ορισμένα κράτη μέλη έχουν υιοθετήσει ή σχεδιάζουν να υιοθετήσουν χωριστές ενισχύσεις για τη διάθεση της δυναμικότητας ηλεκτροπαραγωγής στην αγορά, διότι ανησυχούν ότι η «αποκλειστικώς ενεργειακή» αγορά δεν θα αποφέρει επαρκείς επενδύσεις στην ηλεκτροπαραγωγή, ώστε να διασφαλισθεί μακροπρόθεσμα ο εφοδιασμός. Αυτοί οι μηχανισμοί για το δυναμικό ηλεκτροπαραγωγής είναι μακρόπνοα εργαλεία με σκοπό να αποφέρουν μονίμως έσοδα από (επιλεγμένους) παραγωγούς και θα δεσμεύουν τους καταναλωτές να πληρώνουν για την προσφερόμενη δυναμικότητα[54].

Ωστόσο, η Επιτροπή είναι της άποψης ότι εάν οι μηχανισμοί δυναμικότητας δεν έχουν μελετηθεί καλά ή/και έχουν καθιερωθεί πρόωρα ή χωρίς κατάλληλο συντονισμό σε επίπεδο ΕΕ, υπάρχει ο κίνδυνος να καταστούν αντιπαραγωγικοί. Εάν δεν είναι δίκαιος ο χειρισμός της μείωσης της ζήτησης με τους μηχανισμούς, υπάρχει ο κίνδυνος εγκλωβισμού σε λύσεις με βάση την παραγωγή και όχι την ενεργειακή απόδοση ή την κάλυψη της ζήτησης. Εάν δεν γίνει διάκριση μεταξύ φορτίου βάσης και φορτίου αιχμής, οι μηχανισμοί δεν θα προσελκύσουν ενδεχομένως αρκετά ευέλικτη δυναμικότητα ηλεκτροπαραγωγής. Μηχανισμοί για τη δυναμικότητα ηλεκτροπαραγωγής στρεβλώνουν το μήνυμα των τιμών σε κλίμακα ΕΕ και είναι επίσης πιθανό να ευνοούν περισσότερο την ηλεκτροπαραγωγή από ορυκτά καύσιμα και όχι από πιο μεταβλητές ανανεώσιμες πηγές (σε επίπεδα ανώτερα από εκείνα που απαιτούνται για τη διατήρηση της ισορροπίας των συστημάτων ηλεκτροπαραγωγής) και, ως εκ τούτου, ενδέχεται να συγκρούονται με στόχους της ΕΕ για απεξάρτηση από τις ανθρακούχες εκπομπές και την αποδοτική χρήση των πόρων .

Σε ενεργειακές αγορές που λειτουργούν εύρυθμα, η δημιουργία κινήτρων για επενδύσεις στην ηλεκτροπαραγωγή και η ασφάλεια εφοδιασμού με ηλεκτρική ενέργεια εξαρτώνται επίσης από την εξέλιξη της αγοράς ανθρακούχων εκπομπών. Η Επιτροπή προτείνει επιλογές διαρθρωτικών μέτρων με σκοπό την αντιμετώπιση της τρέχουσας υπερπροσφοράς δικαιωμάτων εμπορίας του συστήματος ETS, η οποία οδηγεί σε οικονομική κρίση[55]. Έτσι θα δημιουργηθεί μεγαλύτερη βεβαιότητα για τους επενδυτές και θα μειωθεί η ανάγκη για λήψη εθνικών μέτρων.

Πέρα από το γεγονός ότι δεν εξασφαλίζουν επάρκεια παραγωγής ή ασφάλεια εφοδιασμού, οι ανεπαρκώς σχεδιασμένοι μηχανισμοί για τη δυναμικότητα παραγωγής τείνουν να στρεβλώνουν τα μηνύματα προς τους επενδυτές. Ως εκ τούτου, οι εν λόγω παρεμβάσεις

---

53 Στον «οδικό χάρτη για μια αποδοτική, από πλευράς πόρων, Ευρώπη», (COM (2011) 571 τελικό), περιλαμβάνεται ως ορόσημο ότι «μέχρι το 2020, οι επιβλαβείς για το περιβάλλον επιδοτήσεις θα έχουν καταργηθεί σταδιακά». Στην ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης για το 2011 και το 2012 (COM (2011) 11 τελικό, COM (2011) 815 τελικό) απευθύνεται επίσης έκκληση για κατάργηση των επιβλαβών για το περιβάλλον επιδοτήσεων. Δεσμεύσεις για τη μεταρρύθμιση των επιδοτήσεων των ορυκτών καυσίμων έχουν επίσης αναληφθεί σε παγκόσμιο επίπεδο, για παράδειγμα στο πλαίσιο της ομάδας G20 και στη διάσκεψη του Ρίο + 20».

54 Σε ορισμένα κράτη μέλη, η δημόσια παρέμβαση που προβλέπεται λαμβάνει τη μορφή συμβάσεων εφοδιασμού, με το κράτος ή οντότητα που έχει ορισθεί ως αντισυμβαλλόμενος. Οι μηχανισμοί για το δυναμικό ηλεκτροπαραγωγής πρέπει να διακρίνονται από βραχυπρόθεσμους μηχανισμούς που αποβλέπουν στη διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης σε πραγματικό χρόνο, ακόμη και σε περίπτωση αιφνίδιας διακύμανσης μιας εκ των δύο.

55 Βλ. ανακοίνωση με τίτλο «Η κατάσταση της ευρωπαϊκής αγοράς δικαιωμάτων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα το 2012», COM (2011) 652.

ενδέχεται να παρεμποδίσουν το διασυνοριακό εμπόριο και τον ανταγωνισμό, διότι μπορούν να αποκλείσουν εθνικές αγορές από την παραγωγή σε άλλη χώρα της ΕΕ και, επιπλέον, να στρεβλώσουν την χωροθέτηση της παραγωγής στην εσωτερική αγορά. Μηχανισμοί δυναμικότητας που έχουν καταστρωθεί σε εθνική βάση είναι δυνατόν να αυξήσουν το κόστος για όλα τα κράτη μέλη, διότι παρακωλύουν τη βέλτιστη χρήση της παραγωγής και την ευελιξία σε διασυνοριακό επίπεδο.

Η Επιτροπή κρίνει ότι η μηχανισμοί αυτοί είναι πιθανόν να υπόκεινται σε κανόνες της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ, καθώς και στον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων και στην οδηγία 2009/72/ΕΚ.

Τα κράτη μέλη πρέπει να αποδεικνύουν ότι οι εν λόγω μηχανισμοί είναι αναγκαίοι και σκοπιμότεροι έναντι εναλλακτικών προσεγγίσεων, π.χ. μέτρα κάλυψης φορτίου αιχμής, αυξημένες εισαγωγές μέσω κατάλληλων διασυνδέσεων, και να διευκολύνουν τη συμμετοχή της βιομηχανίας και των πελατών λιανικής στην αγορά σε ό,τι αφορά τη ζήτηση. Ακόμη και σε περιόδους περιορισμού της δυναμικότητας ηλεκτροπαραγωγής πρέπει να διατηρούνται οι διασυνοριακές ανταλλαγές. Οι διαδικασίες κατανομής πρέπει να είναι διαφανείς και να μην εισάγουν διακρίσεις.

Τα κράτη μέλη πρέπει να αναλύσουν πλήρως εάν υπάρχει έλλειψη επενδύσεων στην ηλεκτροπαραγωγή και για ποιους λόγους. Πρέπει να επιδιώξουν διασυνοριακές λύσεις τυχόν προβλημάτων που εντοπίζουν πριν προγραμματίσουν να παρέμβουν. Σε οποιονδήποτε μηχανισμό για τη δυναμικότητα ηλεκτροπαραγωγής πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ενδεχόμενες επιπτώσεις της παρέμβασης σε γειτονικά κράτη μέλη και στην εσωτερική αγορά ενέργειας. Ο κατακερματισμός της εσωτερικής αγοράς ενέργειας πρέπει να αποφευχθεί.

Η Επιτροπή δρομολογεί δημόσια διαβούλευση για την ασφάλεια εφοδιασμού με ηλεκτρική ενέργεια, την επάρκεια παραγωγής και την εσωτερική αγορά ενέργειας.

Ανάλογα με τα αποτελέσματα της διαβούλευσης και τη περαιτέρω δέσμευση των κρατών μελών και των ενδιαφερομένων, η Επιτροπή ενδέχεται να προτείνει μέτρα παρακολούθησης.

Η ασφάλεια του εφοδιασμού απαιτεί συντονισμό μεταξύ των κρατών μελών, με τον οποίο είναι δυνατόν να επιτευχθούν βραχυπρόθεσμη αντιμετώπιση της κρίσης και μακροπρόθεσμες λύσεις στα προβλήματα ασφάλειας εφοδιασμού. Όσο ενοποιείται το ενεργειακό μας σύστημα, τόσο περισσότερο χρειάζεται συντονισμός και συνεργασία πέραν συνόρων για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των κινδύνων και για κατάλληλη αντιμετώπιση των κρίσεων.

Η Επιτροπή συστήνει επίσημα συντονιστική ομάδα στον τομέα του ηλεκτρισμού, της οποίας η αποστολή θα είναι να διευκολύνει τη συνεργασία στην ασφάλεια εφοδιασμού ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και την επάρκεια ηλεκτροπαραγωγής και τη διασυνοριακή σταθερότητα του ηλεκτρικού δικτύου.

3.3.2. Περισσότερη ενοποίηση, ταχύτερος εκσυγχρονισμός και καλύτερη χρήση των δικτύων

Περισσότερα δίκτυα για την ενοποίηση των ενεργειακών αγορών της ΕΕ

Η ενέργεια πρέπει να διοχετεύεται εκεί όπου είναι αναγκαία, χωρίς φυσικά εμπόδια στα εθνικά σύνορα. Αυτό συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, αντιμετώπιση των συνεπειών

απρόβλεπτων ροών ηλεκτρικής ενέργειας («κυκλική ροή») στη διασυνοριακή ενοποίηση της αγοράς. Χρειάζονται μεγάλης κλίμακας επενδύσεις σε ενεργειακά δίκτυα, ώστε να καταστεί δυνατόν να παύση η απομόνωση[56] ορισμένων περιοχών της ΕΕ και να επιτευχθούν οι στόχοι για την «Ευρώπη 2020».

Είναι πιεστική η ανάγκη να βελτιωθεί ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιούνται οι επενδύσεις, όπως τονίζεται στην πρόταση κανονισμού για τη σύσταση της Διευκόλυνσης «Συνδέοντας την Ευρώπη»[57]. Έχουν ήδη αρχίσει οι εργασίες για τον προσδιορισμό των ενεργειακών δικτύων του μέλλοντος σύμφωνα με το κεκτημένο στον τομέα του περιβάλλοντος. Τον Οκτώβριο του 2011, η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση κανονισμού σχετικά με τις «κατευθυντήριες γραμμές για τις διευρωπαϊκές ενεργειακές υποδομές»[58]. Στην πρόταση καθορίζονται δώδεκα διάδρομοι και πεδία προτεραιότητας που καλύπτουν την ηλεκτρική ενέργεια, τη μεταφορά και την αποθήκευση φυσικού αερίου, τα δίκτυα μεταφοράς πετρελαίου και διοξειδίου του άνθρακα, και προσδιορίζονται δυναμικώς έργα κοινού ενδιαφέροντος. Η Επιτροπή έχει καταλήξει υπέρ ταχύτερων διαδικασιών αδειοδότησης, βελτιωμένου καταμερισμού του κόστους των διασυνοριακών υποδομών και χρηματοδοτικής στήριξης.

Η ταχεία έγκριση και εφαρμογή της δέσμης μέτρων για τις ενεργειακές υποδομές είναι ζωτικής σημασίας, όπως αναγνωρίσθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 9 Δεκεμβρίου 2011.

Ταχύτερος εκσυγχρονισμός με στόχο έξυπνα ενεργειακά δίκτυα

Λόγω της αυξανόμενης ανάγκης για ευελιξία και ενεργειακή απόδοση και για κάλυψη της κατανεμημένης παραγωγής ενέργειας και τη συμμετοχή των παραγόντων που καθορίζουν τη ζήτηση, απαιτείται συντονισμένη δράση προκειμένου να αναπτυχθούν έξυπνα ενεργειακά δίκτυα σε ευρωπαϊκό, περιφερειακό και δημοτικό επίπεδο. Τα έξυπνα δίκτυα βασίζονται σε ψηφιακή υποδομή. Η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση κανονισμού σχετικά με τις «κατευθυντήριες γραμμές για τα διευρωπαϊκά τηλεπικοινωνιακά δίκτυα»[59], στην οποία, μεταξύ άλλων, θεωρούνται προτεραιότητα οι υποδομές ψηφιακών υπηρεσιών. Με αποτελεσματική ανάπτυξη θα αξιοποιηθούν οι συνέργειες μεταξύ φορέων εκμετάλλευσης τηλεπικοινωνιών και διανομής ενέργειας σε επίπεδο υποδομής και υπηρεσιών, οι οποίοι πρέπει να συνεργάζονται κατά τρόπο ευνοϊκό για τον ανταγωνισμό, ανοίγοντας έτσι τον τομέα στους νεοεισερχόμενους.

Η Επιτροπή θα συνεχίσει να προωθεί τη συνεργασία υπέρ της προώθησης του ανταγωνισμού στον τομέα της ενέργειας και τον τομέα των ΤΠΕ, καθώς και των παρόχων καινοτόμων υπηρεσιών, με σκοπό να προαχθεί ο εκσυγχρονισμός των δικτύων και να επιταχυνθεί η καινοτομία στον τομέα της ενέργειας. Τα κράτη μέλη καλούνται να ενθαρρύνουν τα ανωτέρω σε εθνικό επίπεδο. Οι ευρωπαϊκοί οργανισμοί τυποποίησης (CEN/CENELEC/ETSI) έχουν το κατεπείγον καθήκον να εκπονήσουν μια πρώτη σειρά προτύπων για τα έξυπνα δίκτυα, μέχρι τα τέλη του 2012. Η Επιτροπή θα προωθήσει τη χρήση αυτών των προτύπων.

---

56 Βλ. τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Φεβρουαρίου 2011. Ειδικότερα, χώρες της Βαλτικής που δραστηριοποιούνται στο ρωσικό και στο λευκορωσικό σύστημα ηλεκτρικής ενέργειας πρέπει να συγχρονισθούν με την ΕΕ.

57 COM(2011) 665.

58 COM(2011)658 τελικό.

59 COM(2011)657 τελικό.

Η Επιτροπή εξέδωσε ήδη ανακοίνωση σχετικά με τα έξυπνα δίκτυα[60], στην οποία καλούσε να δημιουργηθεί το απαραίτητο πλαίσιο όρων για τη βιομηχανία, ώστε να αναπτυχθούν με επιτυχία οι τεχνολογίες και τη δυναμικότητα ηλεκτροπαραγωγής που θα οδηγήσουν σε επενδύσεις, και στην οποία διατύπωσε το σχέδιο ολοκληρωμένης διαχείρισης των υποδομών[61]. Με βάση βέλτιστες πρακτικές και έργα στα κράτη μέλη[62] η Επιτροπή εκπονεί επί του παρόντος κατευθυντήριες γραμμές και νέα μέσα για την περαιτέρω προώθηση της εγκατάστασης έξυπνων συστημάτων μέτρησης την τρέχουσα δεκαετία[63], την παρακολούθηση της προόδου των εν εξελίξει έργων για έξυπνα δίκτυα μέτρησης στην ΕΕ και την υποστήριξη ελπιδοφόρων έργων Ε&Α και πιλοτικών έργων[64].

Η Επιτροπή θα υποστηρίξει περαιτέρω την Ε&Α και την καινοτομία, ώστε να διευκολυνθεί η εγκατάσταση των έξυπνων ηλεκτρικών δικτύων. Η Επιτροπή θα ανανεώσει την εντολή τυποποίησης προς τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης προκειμένου να εκπονήσουν δεύτερη δέσμη προτύπων και να αναπτύξουν κατευθυντήριες γραμμές και να προσδιορίσουν πιθανά έργα κοινού ενδιαφέροντος, έως τα τέλη του 2012.

Μεγαλύτερη κάλυψη της ζήτησης από τα δίκτυα διανομής

Με την έλευση των έξυπνων συστημάτων μέτρησης, των τεχνολογιών ηλεκτροπαραγωγής πολύ μικρής κλίμακας, των έξυπνων συσκευών και του οικιακού αυτοματισμού, οι καταναλωτές θα είναι όλο και περισσότερο σε θέση να διαμορφώνουν την ενεργειακή τους ζήτηση ανάλογα με την πραγματική κατάσταση στις αγορές ενέργειας. Η κατ' αυτόν τον τρόπο ικανοποίηση της ζήτησης θα επιτρέψει στους καταναλωτές να εξοικονομούν χρήματα και, παράλληλα, θα αυξήσει την απόδοση και τη σταθερότητα των ενεργειακών συστημάτων. Ωστόσο, θα χρειασθεί τα κράτη μέλη, οι ρυθμιστικές αρχές, οι διαχειριστές συστημάτων μεταφοράς (ΔΣΜ), οι διαχειριστές συστημάτων διανομής (ΔΣΔ) και οι λιανοπωλητές να συνεργάζονται μεταξύ τους και με άλλους φορείς (παρόχους υπηρεσιών στην πλευρά της ζήτησης, επιχειρήσεις ΤΠΕ ή άλλους φορείς ανάπτυξης συστημάτων). Στόχος είναι να αναπτυχθούν διαφανή και ευνόητοι κανόνες και πρότυπα για την κάλυψη της ζήτησης και τη διαχείριση δεδομένων.

Θα απαιτηθεί επίσης επανεξέταση του ρόλου των διαχειριστών δικτύων διανομής. Χρειάζεται ιδίως να εξασφαλισθεί ότι οι νομοθετικά κατοχυρωμένες δραστηριότητες θα περιορισθούν σε εργασίες που εκτελούνται με καλύτερο τρόπο από φυσικό μονοπώλιο και ότι νέες υπηρεσίες που καθίστανται δυνατές με νέες τεχνολογίες θα αναπτύσσονται μέσα σε ανταγωνιστικές αγορές. Εν προκειμένω, φαίνεται επίσης σκόπιμο να εξετασθεί ο ρόλος των τρίτων μερών (όπως οι φορείς συγκέντρωσης ζήτησης, οι ενεργειακές υπηρεσίες και οι παράγοντες δικτύων άλλων κλάδων, π.χ. ΤΠΕ, τηλεπικοινωνίες, ηλεκτροτεχνία) για τη μελλοντική ανάπτυξη των τοπικών δικτύων διανομής ή ενεργειακών υπηρεσιών.

---

60 COM (2011)202.

61 Η οδηγία για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και η οδηγία για την ενεργειακή απόδοση προβλέπουν συνδυασμό αλληλοσυμπληρούμενων υποχρεώσεων και κινήτρων ώστε τα κράτη μέλη να καθιερώσουν ανάλογο πλαίσιο.

62 Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής για τη βιομηχανική πολιτική COM (2012) 582.

63 Ο αριθμός των έξυπνων μετρητών στην ΕΕ θα χρειαστεί να αυξηθεί από περίπου 45 εκατ. σήμερα σε τουλάχιστον 240 εκατ. έως το 2020, με αύξηση των απαραίτητων ετήσιων επενδυτικών δαπανών από κατά τι περισσότερο από 1 δις ευρώ σήμερα σε 4-5 δισεκατ. ευρώ έως το 2015, με βάση ανάλυση κόστους/αποτελέσματος.

64 Για παράδειγμα μέσω των ευρωπαϊκών βιομηχανικών πρωτοβουλιών για δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας και της Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας για Έξυπνες Πόλεις και Κοινότητες.

Η Επιτροπή έχει δρομολογήσει διάλογο υπό την αιγίδα του φόρουμ της Ενέργειας των Πολιτών (Λονδίνο) και θα συνεχίσει τη συζήτηση για τα σχέδια εγκατάστασης των έξυπνων συστημάτων μέτρησης των κρατών μελών.

Στην προσεχή ανακοίνωσή της για τις ενεργειακές τεχνολογίες η Επιτροπή θα εξετάσει τις τεχνολογικές πτυχές της περαιτέρω εξέλιξης των δικτύων διανομής ενέργειας.

Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν φιλόδοξες στρατηγικές για την εγκατάσταση έξυπνων συστημάτων μέτρησης και να εξασφαλίσουν την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των προμηθευτών, των διανομέων και των καταναλωτών ενέργειας.

Η Επιτροπή ζητεί από τα κράτη μέλη να καταρτίσουν σχέδια δράσης που θα αποτυπώνουν τον τρόπο εκσυγχρονισμού των δικτύων τους και θα περιέχουν, επιπλέον, κανόνες και υποχρεώσεις για τους ΔΣΔ, συνέργειες με τον τομέα των ΤΠΕ, και θα προωθούν την κάλυψη της ζήτησης και δυναμικές τιμές, σύμφωνα με την οδηγία για την ενεργειακή απόδοση.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Το άνοιγμα της αγοράς παρέχει στους καταναλωτές πραγματική επιλογή. Περιορίζεται η ανάγκη για δημόσια παρέμβαση και αποτρέπονται οι ακατάλληλες δημόσιες παρεμβάσεις. Υπάρχουν ορισμένα θέματα τα οποία χρειάζεται να αντιμετωπιστούν επειγόντως προκειμένου να ολοκληρωθεί η εσωτερική αγορά ενέργειας έως το 2014, να λήξει η απομόνωση αρκετών κρατών μελών της ΕΕ από τα δίκτυα της ΕΕ, να υλοποιηθεί το θεματολόγιο για την Ευρώπη του 2020 και να μετασχηματισθεί το σύστημα ενέργειας μέχρι το 2050 με ελάχιστο κόστος για όλους. Τα θέματα αυτά παρεμποδίζουν την πλήρη αποκόμιση οφελών από τους καταναλωτές, παρακωλύουν τον ανταγωνισμό και την καινοτομία και υπονομεύουν την ασφάλεια και τη βιωσιμότητα της ενέργειας στην Ευρώπη.

Η Επιτροπή δεσμεύεται να επιδιώξει, εντός του πεδίου των αρμοδιοτήτων της, την αντιμετώπιση των προβλημάτων κατασκευής και εκσυγχρονισμού ευρωπαϊκού δικτύου, της ενσωμάτωσης των ανανεώσιμων ενεργειακών πόρων, της ηλεκτροπαραγωγής πολύ μικρής κλίμακας και των έξυπνων ηλεκτρικών δικτύων με σταθερό ρυθμιστικό πλαίσιο, στο οποίο θα καθορίζει το ρόλο των διαφόρων παραγόντων (φορέων εκμετάλλευσης δικτύων, παραγωγών, προμηθευτών, παρόχων κάλυψης της ζήτησης, καταναλωτών και ρυθμιστικών αρχών).

Με βάση την παρούσα ανακοίνωση, η Επιτροπή προτείνει σχέδιο δράσης (παράρτημα 1) ώστε να εξασφαλιστεί η επιτυχία της εσωτερικής αγοράς ενέργειας. Η Επιτροπή καλεί όλα τα θεσμικά όργανα, τα κράτη μέλη και τους ενδιαφερόμενους φορείς να συνεργαστούν για την επίτευξη των προτεινόμενων δράσεων σύμφωνα με το προτεινόμενο χρονοδιάγραμμα. Το 2014, η Επιτροπή θα επανεξετάσει την πρόοδο υλοποίησης του σχεδίου δράσης. Η Επιτροπή είναι αποφασισμένη να εξασφαλίσει ότι θα συνεχισθεί σταθερά η παρακολούθηση του σχεδίου δράσης στα κράτη μέλη και σε επίπεδο ΕΕ στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, συγκεκριμένα με την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης, την έκθεση για την ενοποίηση της ενιαίας αγοράς και τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις.

Παράρτημα 1: Σχέδιο δράσης για την Ευρώπη

Δράση/μέτρο	**Ενεχόμενος(οι) παράγων(τες)**	**Χρονοδιάγραμμα**
Επιβολή		
1. Έγκαιρη και πλήρης μεταφορά της τρίτης δέσμης οδηγιών για την ενέργεια και εφαρμογή της τρίτης δέσμης κανονισμών για την ενέργεια	Κράτη μέλη/εθνικές ρυθμιστικές αρχές ενέργειας/Επιτροπή	Μάρτιος 2011
2. Κατευθυντήριες γραμμές για τον ορισμό της έννοιας «ευάλωτοι καταναλωτές»	Επιτροπή	2013
3. Αυστηρή εφαρμογή των κανόνων για την εσωτερική αγορά ενέργειας και τον ανταγωνισμό	Επιτροπή / Κράτη μέλη / εθνικές ρυθμιστικές αρχές ενέργειας / εθνικές αρχές ανταγωνισμού	Διαρκές
4. Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των περιφερειακών πρωτοβουλιών και της συμβολής τους στην ενοποίηση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας	Επιτροπή / Κράτη μέλη/εθνικές ρυθμιστικές αρχές για την ενέργεια / ACER	Διαρκές
5. Αναθεώρηση των κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος	Επιτροπή	Τέλη του 2013 / αρχές του 2014
Βελτίωση της ενίσχυσης και της υποστήριξης του ρόλου του καταναλωτή		
6. Περαιτέρω προσπάθειες για τη συμμετοχή, την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των καταναλωτών, μεταξύ άλλων με την εφαρμογή της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση και διαδικτυακού περιεχομένου για τους καταναλωτές, στο οποίο θα επισημαίνονται οι πόροι προστασίας των καταναλωτών και τα κύρια δικαιώματα των καταναλωτών ενέργειας.	Επιτροπή / Κράτη μέλη/εθνικές ρυθμιστικές αρχές ενέργειας / ενώσεις καταναλωτών	2013 / 2014
7. Μέσω του Ενεργειακού Φόρουμ των Πολιτών, στήριξη των κρατών μελών για τον καθορισμό του πεδίου έρευνας, συλλογή δεδομένων και υποβολή εκθέσεων σχετικά με τις αγορές λιανικής πώλησης ενέργειας.	Επιτροπή / Κράτη μέλη/εθνικές ρυθμιστικές αρχές ενέργειας / ενώσεις καταναλωτών	2013
8. Βελτίωση της ενημέρωσης των καταναλωτών, εκπόνηση κατευθυντηρίων γραμμών και βέλτιστων πρακτικών για εργαλεία σύγκρισης των τιμών, σαφή και διαφανή τιμολόγηση, και για τη στήριξη των ευάλωτων	Επιτροπή / Κράτη μέλη/εθνικές ρυθμιστικές αρχές ενέργειας / ενώσεις	2013

καταναλωτών	καταναλωτών	
9. Στοχοθετημένη βοήθεια προς τους ευάλωτους καταναλωτές για τεκμηριωμένες επιλογές από πλευράς τους και αναγκαία στήριξή τους ώστε να μπορούν να καλύπτουν τις ανάγκες τους σε ενέργεια σε ανταγωνιστικές λιανικές αγορές	Επιτροπή / Κράτη μέλη	2013
Προσαρμογή των ενεργειακών συστημάτων της ΕΕ ώστε να είναι επαρκή στο μέλλον		
10. Θέσπιση και εφαρμογή κωδίκων δικτύου - στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας: κανόνες για την κατανομή της δυναμικότητας και τη διαχείριση της συμφόρησης κανόνες για τη μακροπρόθεσμη (μελλοντική) κατανομή της δυναμικότητας κανόνες σύνδεσης με το δίκτυο λειτουργία του συστήματος - στον τομέα του φυσικού αερίου: κατανομή δυναμικού κανόνες εξισορρόπησης, καθώς και σχετικοί με το δίκτυο κανόνες για τις διαδικασίες ορισμού, κανόνες για τα τέλη διαταραχής της ισορροπίας και κανόνες για τη λειτουργική εξισορρόπηση μεταξύ των ευρωπαϊκών φορέων εκμετάλλευσης των συστημάτων μεταφοράς κανόνες για τη διαλειτουργικότητα και την ανταλλαγή δεδομένων κανόνες για εναρμονισμένες δομές τιμολογίων μεταφοράς	ACER / ENTSO/ Επιτροπή / Κράτη μέλη/εθνικές ρυθμιστικές αρχές ενέργειας	2013/2014
11. Άμεση έγκριση και εφαρμογή της δέσμης μέτρων για τις ενεργειακές υποδομές	Συμβούλιο / Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο / κράτη μέλη /εθνικές ρυθμιστικές αρχές ενέργειας	Δεκέμβριος του 2012
12. Έγκριση του πρώτου ενωσιακού καταλόγου έργων κοινού ενδιαφέροντος	Επιτροπή / Κράτη μέλη	2013
13. Δημιουργία πλαισίου και αγοράς για ευρεία	Επιτροπή / ενδιαφερόμενοι	2014

υιοθέτηση έξυπνων συσκευών (π.χ. με στήριξη της E&A, τυποποίηση, οικολογικό σχεδιασμό και ενεργειακή επισήμανση)	(ιδίως δε ευρωπαϊκοί οργανισμοί τυποποίησης)	
14. Κατάρτιση εθνικών σχεδίων δράσης για ταχεία εγκατάσταση των έξυπνων ηλεκτρικών δικτύων	Κράτη μέλη / Επιτροπή	2013
15. Προβληματισμός για τον μελλοντικό ρόλο και τις ευθύνες των ΔΣΔ, την κάλυψη της ζήτησης, τις έξυπνες συσκευές και τον οικιακό αυτοματισμό, τη διανεμημένη ηλεκτροπαραγωγή και τα καθεστώτα υποχρεωτικής εξοικονόμησης ενέργειας	Επιτροπή / Κράτη μέλη	2013
16. Ανάλυση του τρόπου με τον οποίο η εσωτερική αγορά ενέργειας μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης	Επιτροπή	2013
17. Ανάλυση του τρόπου με τον οποίο η τεχνολογική ανάπτυξη, καθώς και η τεχνολογία αποθήκευσης και η ηλεκτροπαραγωγής πολύ μικρής κλίμακας, μπορούν να συνδεθούν με τις εξελίξεις στην αγορά ενέργειας	Επιτροπή	2013
Εξασφάλιση κατάλληλων κρατικών παρεμβάσεων		
18. Σταδιακή κατάργηση των ρυθμιζόμενων τιμών φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας, λαμβάνοντας υπόψη τις υποχρεώσεις παροχής καθολικής υπηρεσίας και την αποτελεσματική προστασία των ευάλωτων καταναλωτών.	Επιτροπή / Κράτη μέλη	2009 και εντεύθεν
19. - Ανάλυση επενδυτικών κινήτρων και της επάρκειας της ηλεκτροπαραγωγής με βάση το υπάρχον ευρωπαϊκό πλαίσιο - και ανάπτυξη κριτηρίων αξιολόγησης και εξασφάλισης συμβατότητας των εθνικών πρωτοβουλιών όσον αφορά την επάρκεια με την εσωτερική αγορά	Κράτη μέλη Επιτροπή	2013 και εντεύθεν
20. Έκδοση κατευθυντηρίων γραμμών για τα καθεστώτα στήριξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας	Επιτροπή	2°/3° τρίμηνο του 2013
21. Επισημοποίηση της συντονιστικής ομάδας στον τομέα του ηλεκτρισμού	Επιτροπή	Οκτώβριος του 2012
22. Σταδιακή κατάργηση των επιδοτήσεων που είναι επιζήμιες για το περιβάλλον, καθώς και των άμεσων και	Επιτροπή / Κράτη μέλη	Το αργότερο έως το 2020

έμμεσων επιδοτήσεων των ορυκτών καυσίμων.		